

Urkunden

ՀԱՐԱՐԱԲԵՐԹ

ԱԶԳԱՅԻՆ

ՔՐԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՆ

ՅԵՐԴ ՏԱՐԻ

1905

ԹԻԻ 18 ԱՊՐԻԼ 23

ԽՄԲԱԳԻՐ-ՏՆՕՐԷՆ

Մ. ՄԱՄՈՒՐԵԱՆ ՈՐԴԻՆ

ԻԶՄԻՐ

M & M. HASGALIAN G² S²

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՏՐԴԱՏ ԵՊ. ՊԱԼԵԱՆ	Յարութիւն Պէտանեան	465
ՋԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ	Սկիւտարի վերջալոյսներ	468
ՄԵԼԻՔՈՆ ԱՍՍՏՈՒՐ	Պօղոսի Դաւառ եկող Վարժապետը	472
Մ. ՈՒՂՈՒՐԼԵԱՆ	Գօգլէն - Մոռէնո խումբը	473
ՎԱՂԻՆԱԿ	Պօլսոյ կեանքը (Թղթակց.)	478
* * *	Կաւառային Արձագանգ	481
Գ. ՊՈՒՊԼԻ	Քաղաքական	483
	Մեր Մտաւորական կեանքը	486
	Լրաշար	488

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ ՍՏԵՓԱՆ ԻՓԼԻՔՃԵԱՆ

ՎԱՃԱՌԱՏԱՆ

ՖՐԱՆԿԱՑ ԹԱՂ. ԵՈՒՍՈՒՖԻ ԲԱՍԱԺ

ՑՈՒՑԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ԱՄԱՌՆԱՅԻՆ ԵՂԱՆԱԿԻ

ՍԿՍԵԱԼ ԵՐԿՈՒՇԱԲԻ 25/8 ՄԱՅԻՍԷ

ՃՈՒ ԶԱՆԱԶԱՆՈՒԹԻՒՆ

Կերպասներու

Վերջին նորաձեռնչեանց համեմատ

ԿԱՆԱՆՑ ԵՒ ԱՐԱՆՑ ՅԱՏՈՒԿ

ԱՄԵՆ ՅԵՍԱԿ

Հիւսուածեղէններու (Bonneteries)

ԱՄԵՐՁԻՆ ԳԻՆ

ԱՆՄՐՁԵԼԻ ԱԺԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՊԵՏԱՆԵԱՆ

Ազնիւ Տօրթ Վ. Յ. ԹՈՐՈՍՄԵԱՆ Էֆէնտիքն

Ա. Յ. Վ. վերջին օրերս, բարեկամներէս մին նուէր բերաւ ինձ, չորս հատակոտոր ձեռագիր գրութիւններ, որոնցմէ մին, 20 էջերէ բաղկացեալ, հաստ թղթէ մեծկակ տետրակ մըն է, երկրորդ եւ երրորդ՝ փոքրիկ գրքոյկներ, եւ չորրորդն ալ՝ նամակ մը:

Առաջինը կը պարունակէ, հանրածանօթ Ֆիզիքայ Պօղոս Վարժապետի, ընդարձակ ու զբառաւ գրուած երեք նամակներուն ընդօրինակութիւններն, որոնց համար ընդօրինակողն ալ կ'ըսէ. «Օրինակ երեց նամակաց զոր ի յաքսորականացն առաքեաց Ֆիզիքայն առ Յակոբոս Պաարիարզն Կոստանդնուպոլսոյ ի Սրբոյ Կարապետի Վանուցն որ ի Կեսարիայն, Ընդօրինակութեան նստր գիրն այնչափ գեղեցիկ չէ, տեղ տեղ ալ քերականական մանր սխալներ սպրդեցուցած է:

Երկրորդը՝ — «Տօմար թէվարըխլարը՝ Մէսիհ Էֆէնտիքի իչիւն» — անուիով Հայատառ Տաճկաբարբառ, եւ 40 թղթերէ բաղկացեալ փոքրիկ գրքոյկ մը, որ իր մէջ կը պարունակէ Տօմարի վերաբերեալ ամէն խնդիրներ, եւ ունի հետեւեալ յիշատակարանը. — «Պու. Տօմարը, ՌՄԾԴ (1254 + 551 = 1805), սէնէմիզաէ Թէէլիֆ էտուպ, Թահրիբ էյլէտիք, հէմէն Միսիթարլըլարըն պու. սէնէ Զատկական Լուսինին՝ Աւագ լըռմուն քանիքին (այգէս), Ապրիլին Զ. սինա գօյմայըպ, Ե. ինէ քօյուուքլարը իչիւն, Պէնտէյի խաքիր իւլ խուտա՝

Հէքիմ-Սարգիս Թալաւը» Սա' Թալասցիներուն շատ ծանօթ մէկն է, որուն մականունն ալ՝ Ուզունեան, եւ կ'ըսուէր Ուզուն օղլու Հէքիմ-Սարգիս, թէեւ որ եւ է բժշկական վարժարանէ մը ելած չէր։

Երրորդը՝ Անդեղայ Ժանտախտի անունը բժշկական գրքոյկ մըն է 68 էջերով, եւ հետեւեալ ճակատով — «ԱՆԴԵՂԱՅ ԺԱՆՏԱԽՏԻ, յորում ճառի երկարագոյն զսահմանէ, եւ զամենայն պարագայից պատշաճելոց նմա ըստ մտաց վաղեմի, եւ արդի երեւելի բժշկաց ծաղկելոց յելլադա եւ յիտալիա, ժողովեալ մեծաւ զգուշութեամբ, եւ ծաղկաքաղ ընտրանօք, բազմութոյց ծանօթութեամբ զարդարեալ, փորձառական պատմութեամբ չքեղացեալ, եւ փիլիսոփայական կշռադատութեամբ յերկւրեալ։ Ի Բժիշկ Ստեփաննոսէ Շէհրեմանեան Տփիսեցւոյ Յամի փրկութեան մերոյ, 1796, ի Կոստանդինուպոլիս ի Պատրիարքարանն»։ Ունի յառաջաբան մըն ալ ստորագրեալ նոյնէն, Ձեռագիր գրքոյկս կը բաժնուի եօթը գլուխներու պրակներով, եւ կը յիշատակուին իր մէջ զանազան երեւելի բժիշկներու անուններ ալ։

Սոյն երեք տեսարակներու մանրամասն պարունակութիւններու, եթէ հարկ տեսնուի, հրատարակութիւնն ուրիշ առթի թողլով, կ'ուզենք հրատարակել չորրորդը՝ նամակն, որ կը կրէ 1782 թուականը, ստորագրուած Յարութիւն Պէտանեանէ, եւ ուղղուած է Յովհաննու Դպրի։

Նամակին թուղթը ծալլուած երկու թերթ է, եւ զրուած է թուղթին միայն առաջին երեսը, ունի 23×19 հարիւրորդամէթր մեծութիւն, եւ կը պարունակէ 26 տողեր, թուական եւ ստորագրութիւններով ի միասին, որուն ճիշդ օրինակն է։

«Ձայն ցնծութեան՝ որոց ախորժին, բարբառ բերկրանաց՝ զքեզ սիրողաց, բարեկամ բարի՝ բանիւ եւ արդեամբք, նրբիմաց խոհեմ՝ ընկեր անձանձրոյթ, ձեռաց հանճարով գովեալ ցանկալի, հոգւոյ սիրելի՝ Յովհաննու զպրի՝ ողջոյն ըզձալի ի Տէր բազմացի։

Ոչ զիտեմ զի՞ եղեւ եղբորորդւոյ իմոյ, որ ի լերինս բարձրութեան ընդ հովանեաւ ծառոց հովութեան ի զօսսանս հրճուանաց զբաղեալ, ոչ խոնարհի յստորոտս լերանց ի սէր սիրելւոյն թափառեալ խանդաղառողին հեղահամբոյր զիմօք անգամ նկատել, Ո՞վ աէր հօր քան զմահ, ո՞վ բարեկամութիւն կենսագրաւ անձնագիր, ո՞վ ընկերութեան կապ եւ խաղաղութեան յօդ, միութիւն անքակտելի, հաղորդութիւն համբուրելի, խնդակցութիւն խնկելի, տեսութիւն տոնելի, յագուրդ հրճուանաց, հանգիստ բաղձանաց, պսակ պճնելի լրման օրինաց։ Եւ այն այո՞ ոչ հատուցման փոխարինի մնացօդ, եւ ոչ կրից կարծեաց կցորդ եւ վկայ, եւ կամ օգտից ինչ վայելման ակնկալ, այլ ձրիական եւ Աստուածային սուրբ մաքուր, գլխաւ յրատակ, պարզ անարատ, եւ անախտ ի կրից մարդկան, զորպիսի ունէի, ունիմ, եւ ունեցաց առ սիրելութիւն ձեր, զորմէ ունիք վկայել

համարձակութեամբ, եւ չեղէ յերկբայս, եւ ոչ եղեց, թէ ունեցաւ, եւ ունեւոց իսկ է եղբայրութիւն ձեր:

Արդ՝ սի'րիլի իմ, ահա զայս քառասուն ամիսս զաշխարհս բաղումս չլջեցայ, եւ զարձեալ սիրոյ սիրելեացս՝ օրինակ իմն ձրգեալ պարանաւ ծովային նաւուց ծփեալ սահեցեալ՝ կոհակաց կոծեալ հասի հանդստեան, աւասիկ սիրտ իմ տառանի, թէ սիրելիս ո՞ւր գտանի, զի սէր սիրոյդ է ընտանի՝ ինձ Պէտանի անպիտանի: Հապա՛ ցո՛յց ինձ զղէմս քո, եւ լսելի՛ արա զբառբառ քո, զի ահա փոխանակ քեզ ի զիւրութիւն ես պաշտեցի զգալուստ քո վաղելով արդարեւ ի վերայ լերանց, խայտալով ի վերայ բլրոց, ապա զարձիր ի զարձմանէ, եւ տեսցուք ի քեզ: Եւ թէպէտ՝ ինձ պարտէր կանխել ի խնդիր սիրելւոյս, այլ նեղութիւնք վշտաց ճանապարհի տրկարութիւն ինչ անցաւոր պատճառեալ, ոչ ներքն ինձ անձամբ կատարել եւ զայն, ուստի ահա յարեայ ես ի բանալ գրովս՝ հղբօրորդոյ իմոյ, եւ յուսամ թէ ոչ նետեւեացին յաջողքն բանին, այլ մնամ կամ բանից բառբառոյ բարեհամբոյր բերանոյդ, կամ գրութեան քարտենի բաղմահանձար մատանցդ, ողջ լեր հանապազ ի խնամս Աստուծոյ ի հրճուանս իմ:

Սիրելութեան ձերում նուաստ ծառայ

Ի Տէօրթ եօլ աղչին Պէկ օղլուի:

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՊԵՏԱՆԵԱՆ

17 Հոկտեմբեր, 1782:

Երբ Յարութիւն Պէտանեան անունը կարդացինք սոյն համակին ներքեւը, Ազնիւ Տօբթօն, այնպէս կարծեցինք թէ նոյն ինքն Բժիշկ Յարութիւն Պէտանեանն է, որուն ասկէց առաջ կենսագրութիւնը հրատարակած էիք, Հ. Ամսօրեայ ուսումնաթերթին մէջ: Անմիջապէս բացինք Ձեր այդ յօդուածը, ուր տեսանք թէ, թուականներու մեծ տարբերութիւն մը կար, Ձեր Բժիշկ Յարութիւն Պէտանեանը ծնած է 1810ին, մինչդեռ մեր այս Յարութիւն Պէտանեանը, իր այդ նամակը գրած է 1782ին, ըսել է 27 տարեոյ միջոց մը, եւ եթէ նամակը գրած ժամանակն ալ ամէնէն նուազ, 27 տարեկան էր ենթադրենք, կը գոյանայ 54 տարիներու տարբերութիւն մը, ուրեմն մի եւ նոյն անձեր չեն:

Բժիշկ Յարութիւն Պէտանեանի հօրը անունն, ինչպէս կ'ըսէք Ջրաղացեան, կամ Չըրաղեան, կամ Աղաչըրաղեան Մկրտիչ, եւ մօրը անունն ալ՝ Թաղուհի, դուստր Պէտան-Հէքիմի, որ հարսնացուցած ժամանակ, փեսին հետ պայման կը դնէ, իրենց առաջին արուգաւախին իր անունով Պէտանեան կոչելու, եւ այնպէս ալ կ'ըլլայ, ուրեմն կրնա՞նք բոսկ արդեօք թէ՛ նամակն ստորագրող Յարութիւն Պէտանեան նոյն ինքն Պէտան Հէքիմն է, իր թոռն ալ իր անուամբ, եւ իր պայմանին համեմատ, Յարութիւն կոչուած է, եւ իր մականոյ ամբ ալ Պէտանեան:

Նամակն՝ որ ուղղուած է Յովհաննէս Դպրի, կ'երեւի սա ալ իր եղբօրորդին է։ Այս եւ նման պարագաները, դո՛ւք պիտի կրնաք, Ազնիւ Տօթթօ, Ձեր ուշիմ հմտութեամբը ճշդելու, եւ մեծանուն բժիշկի մը հօրեանական եւ ընտանեկան անուններն ի յայտ բերելու։

Ձի մոռնամ ըսելու թէ՛ նոյն նամակը գրուած է իմ այն հաւաքածոյին մէջ, որուն համար տարբերք է ի վեր կ'աշխատիմ, այն է հաւաքել, Եկեղեցական ու աշխարհական հին եւ նոր անճնաւորութեանց, որչափ կարելի է, գրութիւնները, կնիքներն ու ստորագրութիւններն ու ատոնցմով հաւաքածոյ մը կազմել, թէեւ մինչեւ ցայսօր ալ նշանակելի մեծ յաջողութիւն մը չունեցայ։

ՏՐԻԱՏ ԵՊՍ. ՊԱԼԵԱՆ

ՍԿԻՒՏԱՐԻ ՎԵՐՋԱԼՈՅՄՆԵՐ

VI

Աւելի բարձրերը՝ . . . աւելի բարձրերը . . . Քանի բլուրն ի վեր կ'ելնենք օդը մասնաւոր պայծառութիւն մը կ'ստանայ եւ հորիզոնը կը ցածնայ, հետզհետէ ծածկուելով մէկ կողմէն Սկիւտարի սգաւոր նոճիներուն եւ միւս կողմէն իրարու ետեւէ տողանցող բլրակներուն ետեւ։ միայն Վոսփորի պզտիկ մէկ մասը, լճակի մը պէս, եւ ոանկիւնածեւ կը նշուէ իր լուսաւոր կապոյտով։

Իրիկուան այս ժամուն հոծ եւ ճերմակ ամպեր կը թաւալին երկնքին վրայ, հեռուն՝ գեղեցիկ Մարմարային վերեւ — կապոյտ գուհար — սաստափի նուրբ երանդներ կ'աւնեն հետզհետէ մարելով եւ չփոթուելով հեռաւոր երկիրներու տարտամ գիծերուն հետ։ Քանի արեւը կ'իջնայ այնքան դժուար կ'ըլլայ զանապանել Մարմարաէ անդին ուրուազծող լիոները եւ երկիրները ամպի ծուէններէն Բայց պէտք է դիմացը նայիլ եւ նայիլ միայն, որովհետեւ բոնորով կարելի չէ արտայայտել այն բոլոր փառայեղ չքեղութիւնը որ մայրը մտնող արեւը ամպերուն ետեւէն կը տարածէ հրդեհուած հորիզոնին վրայ։

Ամբողջ գոյներու սեւեռներ մըն է բոցավառ արեգակէն ճառագայթուած, ու երկնքին վրայ հեռուներէն իսկ ամպի թափառական կտորներ ծիրանիներ կը հագուին։

Ոսկեքաղաքը յանկարծ, ոսկեզօծ երկինքին տակ իր բոլոր պատուհաններէն կ'արտացոլայ բեկբեկուած ճաճանչներ որոնց լուսնէն գիծերը կ'ախարդիչ միջոցին մէջ arabesquesներ կը կազմեն, ամեն ըսպէ նոր բեկբեկումներով յարափոխելով իրենց առեղծուածային գեղեցկութիւնը։

Միսթիք յուզմունք մը կ'այ հոգւոյս մէջ իբր թէ անձանօթ Աս-

տու ծոյ մը տաճարին մէջ ըլլայի ու կը մնանք հոն աչքերնիս սեւե-
ռած մինչեւ որ արեւդակը, կարմիր բոլորակ այլ եւս կը թաւալի
մեղմօրէն հորիզոնին գծին ետեւէն:

Դեռ յետամնաց ճառագայթներ կը մարմնին աստին անդին ու
տարտամ կարմրութիւն մը տանիքներուն վրայէն կ'անցնի, վարդա-
գոյն երանգներ տալով պատատուկ բոյսերուն, բայց արդէն իրիկնա-
մուտի զօլութիւնը աննշմարելի հեւք մը կը դնէ մեր ռաքերուն
ներքեւ սարսուացող դունագեղ մարգագեանին մէջ ու դեղին, ճեր-
մակ ծաղիկներ ծարաւէ եւ ջերմութեան, նուաղած իրենց պղտիկ
գոյութիւնը կը ցցեն հրճուանքով:

Սեւի բարձրերը . . . ան . . . կուզեմ դեռ բարձրանալ. բայց մա-
հանակը ուշ է եւ բարեկամիս հետ կը խօսինք նկարչութեան եւ
գրականութեան սահմաններուն վրայ:

Ըստ իս մարդուս հոգիին եւ բնութեան տեսակ մը դեղեցկու-
թիւնները կարելի չէ իրենց հոյակապ շքեղութեան մէջ սահմանել
բառերով. ի՞նչ խեղճութիւն, քառերը, յաճախ պայմանադրական
վանկեր, որոնք ոչ գոյն ունին ոչ երանգ եւ ոչ իսկ գաղափարը կամ
յուզմունքը խորհրդանշանող հնչականութիւն. եւ կամ ուրիշ բան
չկ'ընէ բայց եթէ անկապակից, տարտամ եւ նախնական ճիշդ, մարդ-
կութեան առաջին թոթովումներէն ժառանգ. մնացած մեզի եւ բո-
լորովին այլ եւս օտարացած մեր զգացումներուն, մեր յուզմունք-
ներուն. Եւ ասիկա այնպիսի ցաւապէս յուսահատութիւն մը կուտայ
ինձի որ ինքզինքս երբեմն խոնարհ եւ ջնջին կ'զգամ եւ անկարող
բոլորովին յագեցնելու ներքին շատ խտովի եւ շատ տիրական
պէտք մը . . . ի՞նչպէս ըսեմ. իբր թէ շատ ծարաւ ըլլայի եւ գաւա-
թը չըթունքիս՝ զգալով ջուրին գոփութիւնը, չկարենայի նոյն իսկ
կաթիլ մը խմել:

Եւ այն ատեն ի՞նչ փոթ միջոցը. կ'ուզէի նկարիչ ըլլալ եւ եւ
րաժիշտ միանգամայն, կուզէի կարենալ նաեւ եփեմոսի սեւութեան
կամ մարմարիոնի ճերմակութեան մէջ սեւեռել յաւիտեական դի-
ծեր, կուզէի գոյներու հեշտանքով եւ ձայներու ձկուն խորութիւ-
նովը կարկառել Մարգկութիւնը իր համադրական եւ կատարեալ
ձեւին մէջ, ինչ որ ահաւասիկ Սկիւտարի վերջալոյս մը շքեղ եւ
խտովի կ'արթնցնէ հոգւոյս մէջ, յուզմունքով եւ վայելքով խառն
երկչոտութիւն մը գրեթէ:

Սյուպէս կը խօսինք երկարօրէն, գանկիս մէջ գաղափարները
նախ խուռն եւ անորոշ, կ'սկսին ձեւ առնել, կազմուիլ եւ շատ
ղիւրաւ կը ներկայանան հետզհետէ ու գիւրութեամբ, միաքս կը
բացատրեմ իբր թէ գրգռիչ ըմպելի մը ասած ըլլայի, մտածումնե-
րու եւ յուզմունքներու այդ յաճախումը հաճելի ջերմութիւն մը
կուտայ ձակտիս, որ աւելի հեշտ կը պարճնէ ինձի խօսիլը, ա՛հ
եթէ կարենայի գրել այսպէ՛ս . . . բայց վաղը, գիտեմ, ճերմակ եւ

տարամերժ թուղթին առաջք, ճակատս սառած պիտի ըլլայ դադա-
ղի մը պէս եւ գաղափարներու կմախքներ միայն պիտի ցցունին հոն
համը բերանով եւ կոյր ու անկարեկիւր աչքերով որոնցմէ տաժան-
քով եւ կասկածով կցկտուր բաւեր միայն պիտի որսամ:

Ի՞նչ յուսաբեկութիւն . . .

Ու մինչ մտովի կը զառնամ այս մտածումներուն շուրջը, բարե-
կամս կը խօսի հանգարտօրէն, հաւատքով, նկարչութեան վրայ եւ
հակառակ՝ բոլորովին տարբեր բանի մը մտածելուս զինքն ալ մտիկ
կ'ընեմ առանց բառ մը կորսնցնելու, իբր թէ կրկնուած ըլլայի:

Այսինքն թէ, կ'ըսէ բարեկամս, ամէն գեղեցիկ բան չնկար-
ուիր. ընավայր մը ուրիշ բան է. կէս մը փլած պատ մը աւելի
նկարչավայել է քան քաղաքի տեսարան մը. եթէ ուզէի Չամլճաի
դազաթէն քաղաքին տեսարանը նկարել, աշխարհագրութեան քար-
տէսի պէս բան մը երեւան պիտի գար, մինչդեռ կարմիր տուն մը,
կամ հին փողոց մը, կրպակներ եւ անհամեմատօրէն աւելի գեղեցիկ
պիտի ըլլային նկարչութեան մէջ:

— Յետոյ, գեղեցկութիւնը այնքան յարաբերական, տաժգական
բան մըն է, չէ՞:

— Անտաքսիոյս, խնդրը իր *domaine*էն դուրս չեւնեղն է. նկար-
չութիւնը գիծերու եւ գոյներու արուեստն է, պէտք է հոն մնայ:

— Խորհրդանշական նկարչութիւնը, կ'ըսեմ մէկէն:

— Այլ եւս տաիկա գրականութիւն է. ինչպէս բանաստեղծը
պէտք չէ գաղափարը զօհէ ձեւին եթէ կուզէ բանաստեղծ մնալ,
այնպէս նկարիչը պէտք չէ գոյնը եւ ձեւը զօհէ գաղափարին. նը-
կարչին տրամաբանական կոչումը գոյներու եւ ձեւերու ներդաշ-
նակութիւն մը յառաջ բերելն է նախ եւ յառաջ. տարբեր խնդիր է
թէ ինչ բան որ ընութեանն կ'առնուի, իր մէջ կը պարունակէ ար-
դէն տիեզերական կամք մը, յուզմունք մը, գեղեցկութիւնն իսկ:

— Բայց ինչպէ՞ս կ'ըլլայ որ կ'ըսեմ շատ մը նկարիչներ, ինչպէս
Բիւվիւս աը Շավան, թէ գոյնի եւ ձեւի ներդաշնակութիւն ունին
եւ թէ խորհրդանշական գաղափար մը կը ներկայացնեն իրենց նը-
կարներուն մէջ:

— Ա՛հ, բայց Բիւվիւս աը Շավանի գործը *décoratif* արուեստ-
տին մէջ կը մտնայ եւ *décoratif* արուեստին գլխաւոր հոգը *adapta-*
*tion*ն է. անիկա է որ իրեն տեւական գեղեցկութիւն պիտի տայ. երբ
Բիւվիւս աը Շավան Սորպանի մէկ սրահին պատկերը շինելու կոչ-
ուած է, իր դերն է հոն նկարչութեան միջոցաւ որոշ գաղափար մը
խորհրդանշել:

Յետոյ բարեկամս կը խօսի այն գրագէտներուն վրայ որոնք յա-
ւակնութիւնը ունին նկարիչը հասկնալ, զայն զատել եւ կամ իր
դործին մէջ մտածումներ, գաղափարներ գտնալ որոնք նկարչին
մտքէն իսկ անցած չեն կրնար ըլլալ:

— Այսպէս շատ մը մեռած նկարիչներու գործեր սխալ ըմբռնուած են, որովհետեւ գրագէտն է որ զայն կը ներկայացնէ հասարակութեան, զայն սիրել կուտայ կամ մերժել, ժողովուրդին կարծիքը գեղարուեստին վրայ՝ քննադատին մտքէն անցնելով կը կաշմուծի, այս վերջինը յաճախ բռնաւոր մը կամ տգէտ մը՝ ոչ միայն ժողովուրդին առողջ դատողութիւնը կը խանգարէ այլ նաեւ իր կարգին կ'ազդէ նկարիչներուն վրայ որոնք եթէ ուժով անհատականութիւն մը չունին կարենալ յաջողելու համար, ստեղծուած են դարպասել քննադատները այսինքն անոնց զաղափարներուն համեմատ գործ արտագրել։ Եւ ասիկա անդիտալի բան մըն է ինքնին, որովհետեւ ամեն ժամանակներու մէջ դիտուած է որ երբ արուեստագէտները իրենց *domaine*էն դուրս կ'ելնեն, անկման կ'ենթարկուին։

Այսպէս շատախօսելով չենք զգար որ ժամանակը կը յառաջանայ եւ սկսած է մթննայ, նեղ ճամբու մը մէջէն կը քալենք, երկու կողմէն արտեր կը տարածուին բոլորովին կանանչ եւ տեղ տեղ կարմրած հարսնուկներու արեւագոյն ծաղիկներէն, հեռուէն գորտեր կը կուգան խմբովին եւ իրենց թրթռացող երգը հեշտագին մեղամաղճոտութիւն մը ունի, գիշերին մօտ անձանթ ճճիներ իրենց վերջին բզզիւնները կ'երգեն, օդը զգալի կ'երպով զով է, թափանցիկ գիշերին մէջ աստղերէն լոյսի անձրեւ մը կ'իջնայ վար, ինչպէ՛ս խաղաղ է գիշերը, դիմացէն մեծ եւ պղտիկ Չամլճանները մութ մանիշակագոյն կը ցցուին, աւելի հեռուն գորշորակ լեռներու չլթայ մը, հեռզհեռէ գրեթէ ձերմակ կը տողանցուի տարածուող զրծերով, հորիզոնին վրայ, Երկայն ձերմակ ճամբայ մը սողոսկելով կ'երթայ կը կորսուի լեռներու կողերուն մէջ այդ ճամբէն է որ ժամանակաւ փառախաններ կը մեկնէին Սկիւտարէն Փոքր Ասիա եւ Պարսկաստան երթալու համար։ Այդ ճամբէն է որ նաեւ Պաղտատ կ'երթային եւ կ'երեւակայեմ պահ մը ուղտերու շարքը որոնք իրենց կոնակը բեռցուած բեհեզները, չղարչները, սկիւթել բանաւածքները եւ հիւսուածները, պերճանքի շքեղ առարկաներ, բերել ձգեւ է ետքը Արևելքի մայրաքաղաքը իրենց բոժոմներուն ծիծաղոտ երաժշտութիւնով կը հեռանային եւ կը վերադառնային Պաղտատ, Մուսուլ, եւ կախարհիչ եւ աւելո՞ւածային քաղաքները հին քաղաքակրթութիւններուն, հիմակ այդ ճամբան պարաս է բոլորովին եւ ձերմակ ու սողոսկող կ'երկարի մինչեւ անորոշ հեռաւորութիւնները։

Պէտք է վերադառնալ տուն, մտերմութեան ժամն է հիմա, լամբին շուրջը սեղանին տուփք, բայց ահա յանկարծ ձիաւոր մը կը կանգնի մեզմէ քիչ հեռու, օտարական մշակ մըն է հաւանականաբար *nostalgique* եւ տխուր ձիուն սանձը պինդ բռնած, աչքերը կը սեւեռէ Արևելքին, իր պարզ հոգիին խորը այն գեղեցկութեան հեշտանքը կը թրթռայ խաղաղ գիշերին առաջ, թէ հեռուն, այն կողմերը, ամուլ մնացած կնոջը կը խորհի . . . ո՞վ գիտէ, թերեւս

անդին, իր երկար այրիութենէ վշտաբեկ կրնն ալ երդիքին վրայ
աչքերուն լոյսը կը զրկէ իր մարդուն:

Կարօտի եւ ցաւի արտայայտութիւն մը կայ իր արձանացած ձե-
ւերուն մէջ, աչքերը սեւեռած հեռուն եւ պինդ բռնած ձիուն սան-
ձէն ուրուն առաջքի ոտքերը թեթեւ մը կը բարձրանան:

Ի՞նչ զանն է այս ժամուն մինակ ըլլալ. մա՛րդ, քու կնոջդ եւ
հոգիդ զարձի՛ր:

ԶԱՊԷԼ ԵՍՍՏԵՍԱՆ

ՊՈԼՍԷՆ ԳԱԻԱՌ ԵԿՈՂ ՎԱՐԺԱՊԵՏԸ

Օր մը օրանց, շիֆ պօշտեցի մ'եկաւ գաւառ,
Կարդացող է, ըսին, կրթեալ, ֆաղսֆալար.
Վարժապետին սարսեցին son ու Վարդափառ,
Ժողովուրդին ֆարոց տուաւ ֆաջ գրաքառ:

Մաքուր հագուած, ծընօտին ծայրն ունէր մօրու,
Երկու ձեռքով բարեւ կո՛սար նա ամենու.
Եւ անխոսքի կը մեծարէր ճոխն ու անու,
Վայրկեան մը վերջ յընջաց ֆեռէր, քոքուէր իր ուս:

Այսօր ձեր տուն, վաղը մեր տուն կ'ուշեք հարկիմէ,
Այսօր ըզեզ, վաղիւ աչ գիս հանէր երկիմէ.
Աստուծուն օր ուշեմի խնեմէ, հանգիստ պառկիմէ,
Անքողջ գիւղին քաղաքակ սերն էր կարծես իմէ:

Եկեղեցի կերքար ամիսն երեք անգամ.
Թ'եւ վարժապետ Ժողովներու եղած անդամ,
Ոչ հարեւան կը ճանչնար նա, ոչ բարեկամ.
Թաղականին ու Տեղեկին կուսար պատգամ:

Կ'անուանարկէր զամենեմ իբրեւ կոշտ գիւղացի.
Յոխորտակոփ կուսար աջ ձախ քիտս ափացի.
Կը բարեւէր անոնք միայն նըշանացի,
Որոց տունը հրաշիրում էր ինքն հացի:

Անտանեցի այս կեանքն տեւեց երեք տարի,
Ու չորրորդին ըսին իրեն «եկար քարի».
Իզուր ասոր անոր ոտքին պինդ կը փարի,
... Զոց վարժապետ ըսին զոն չենք ֆենէ, արի':

Բրիւնձին տեղ մենք հոս կ'ուշեմի կորկոս. ձաւար.
Անխե՛լք ինչո՞ւ եղար եկար այս մեր գաւառ.
Գրնա՛ւ աշուր ֆիջ մ'աչ ընեչ ֆու ճոխ աւար
Ուր որ երթաս, խնդրեմք եղի՛ր հեզ, մարդափար:

Անեկ ամիս եօթըն ոսկի տուինք մեկն քեզ,
Ու փոխարեն ոչինչ տուիր, ոչինչ դուռն մեզ.
Մեր այգիներն վայելեցիր աղուհասապես,
Ու ծաղրեցիր մեր հաւասքը, մեր ողջակեզ:

Շատ պատուեցինք ըզքեզ իբրեւ մեծ դաստու,
Սակալի երբեք անոր յարզը չճանչցար դու.
Մեզ հետ կերար ու խմեցիր աղու աղու
Ճանկըրթեցիր մեր դեմքն անպա որպէս կասու:

Ոչ ոք կուգեմք մեկն կեղծիքի դիմակին տակ
Նոյն խակ ըսենք քե. ասիկա է յոյս հրեշտակ.
Այ կը բաւէ այս քրքումնուշ ֆաղցր ապսակ
Սուդի նըստաւ, այո՛ սուդի այս դառն կասակ:

Պօշուկն եկաւ մեզ Պօշեցի մակաւնունով,
Իրար խառնեց պատրիարքն ու խառըն ժողով.
Ծաղրեց գաւառն, գաւառացուն կարդաց դըստով,
... Ինքն ալ չըսես գաւառացի մ'էր ապահով:

Գեաթիա

ՄԵԼՔՈՆ - ԱՍԱՏՈՒՐ

ԳՈՐԴԵՆ - ՍՈՌԵՆՈ ԽՈՒՄԸՐ ՊՈԼՍՈՅ ՍԷՋ

(ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ)

Ղնդունուած է թէ — եւ իրաւամբ — Արուեստը սոսկական ան-
ձի մը կամ միեակ ազգի մը կարելի է սեփականացնել մենաշնորհի
մը պէս, եւ տալանդը հարկ է յարգել եւ գնահատել անխտիր ամէ՛ն
անոնց մէջ որոնք զայն կ'արտայայտեցնեն: Ասիկայ դիւրաւ կը բա-
ցատրուի մանաւանդ նկատի առնուելով որ ո՛չ մէկ հասարակու-
թիւն, ամէն տեղ եւ ամէն պարագայի մէջ, չէ՛ զլացած իր ծախերը
Մաքրէտիներու, Երնկերու, Աղամեաններու, Խնչպէս Բոսնիերու,
Տուղէներու կամ Նովէլլիներու: Չէ՞ մի որ հանճարը հայրենիք
չունի:

Պարագան՝ միջազգային, համաշխարհային տեսակէտին մէջ այս-
պէս շեշտակի դիտուելէն վերջը, անշուշտ նախընտրականութեան,
նախատրութեանց կէտը կուգայ մեր միտքը զրազեցնել: Ճաշակի
խնդիր, պիտի ըսեն: Հալուումի, խառնում քի խնդիր, պիտի զոչեն:
Բայց ի՛նչ որ ալ ըլլայ, սա ստույգ կը թուի թէ, մի՛շտ եւ ամենու-
րեք, Փրանսական արուեստին — կամ ուրիշ կերպ ըսելով — ար-
ուեստին ֆրանսացի ներկայացուցիչներուն նկատմամբ մասնաւոր
համակրանքով մը, շահագրգռութեամբ վերաբերում կը տեսնենք:

այն հաստարակութիւնները որոնք Ֆրանսական ոստանին մէջ փայ-
լատակող արուեստներուն վրայ յափշտակութեամբ լի գաղափար մը
չինած են:

Մասնաւորապէս, Ֆրանսական թատրոնին անվիճելի եւ եզական
համբաւը ընդունած են ամէն ազգի արուեստագէտները եւ էրմէթէ
Նովէլլի, էլէօնորա Տուզէ ու դեռ ուրիշ աշխարհահռչակ զերասան-
ներ հարկ համարած են Բուրիզեան բազմապահանջ բեմին վրայ նու-
րագործել տալ իրենց տաղանդը, Բուրիզի ղեկաւարտած հաստարակ-
ութիւնը զիմագրուելով եւ անոր ծափահարութեանց արժանանալով:

Այս պարզ խորհրդածութիւնները ընելու կը մղուիմ երբ կը դի-
տեմ թէ հակառակ Գոգլէնեան խումբին՝ աննպաստ եղանակի մը
մէջ Պոլիս ժամանելուն, թռչուններն Ֆրանսական ըլլալը բաւական
կ'ըլլար ոչ ընտրեալ բազմութիւն մը խուժէ Բըթը-Շանի թատրոնը,
ինչ որ դիւրաւ չի պատահէր թերեւս եթէ Գոգլէնի տեղ իտալացի
կամ գերմանացի արուեստագէտ մը եղած ըլլար:

Իրաւ է որ Գոգլէն Քատէ մինակ չհկաւ եւ իր հետը ունէր
Գոգլէն էնէի որդին եւ Տկն. Մոռէնօն, երկուքն ալ Գոմէտի Ֆրան-
սէզի բովէն անցած՝ իրեն պէս, սա տարբերութեամբ որ ժան Գոգ-
լէն իր հօրը՝ մինչ Գոգլէնի հետեւելով լքած է Մոլիէռի դասական
տունը: Բնականաբար՝ այս ընկերակցութիւնը պատճառ մըն էր
թռչուններն ընծայած արժէքին ու հրապոյրին կրկնապատկուելուն,
բազմապատկուելուն: —

Խաղացանկը կը պարունակէր հետեւեալ կտորները. — Լը ֆիզ
նաթիւրեզ (Տիւմա Որդի), Նօթրը Ժեօնէս (Ալֆոնէս Գաբիս), Պու-
պուռօ (Ժ. Գուռթըլին), Լէ գ'աֆեռ սօն յէ գ'աֆեռ (Օքթավ Միու-
պօ), Լը քաւսն (Ֆր. Գօբէ), Լը պեզի (Թ. տը Պանվիլլ), Բասէ Ռու-
սեզ (Ժաք Ռիշբէն), Լ'եքի սը յա Սեն-Մառքէն (Մէյլաք եւ Հալէ-
վի), Լէ Ռօմանէս (Է. Ռօսթան), Լը Մէսըռէն մալիւրի յուրի (Մուր-
էս), եւ Լ'անկիլե քեյ ֆօն յը քառ (Թրիսթան Պէռնար):

Համառօտակի պարզենք տաղին խաղին (Լը ֆիզ նաթիւրեզ)
նիւթը որ բիւսն ա քեզ մըն է, ինչպէս արդէն Տիւմա Որդին ամ-
բողջ խաղերը:

Շարլ Սթէնէյ հրապուրած եւ յետոյ լքած է Գլարա Վինեօ ա-
նուն խեղճ գործաւորունի մը, փայլուն ամուսնութիւն մը կնքելու
համար: Քսանդինգ տարի վերջը, Գլարային եւ զայն հրապուրողին
զաւակը պիտի ամուսնանայ Հէրմինի հետ որ Շարլ Սթէնէյին քը-
րոջ աղջկին է: Սթէնէյ կ'իմանայ որ Ժաք իր զաւակն է՝ Ժաք կը
հարցնէ անոր թէ ինչո՞ւ համար զինքը չէ ճանչցած եւ իր մայրը
լքած է: Սթէնէյ կը խոստովանի շահու համար այդպէս չարժած
ըլլալը երիտասարդը կը զայրանայ հօրը անարդ ետսիրութեան գէմ:
Անիկայ կը պատասխանէ նախատալից տարակոյտներ յայտնելով
Գլարային հարստութեան մասին որ իր զաւակին 25000 ֆրանք եկա-

ուտ կը յատկացնէ. Գլարա վրայ կը հասնի եւ նեղութիւն չի քաշեր ազատցող ցանկու իր անմեղութիւնը եւ այդ գրամին ջինջ ազբերէ մը բղիւսած ըլլալը:

Ժաք նախարարի մը քարտուղարը կ'ըլլայ. յաջողութեամբ կը կատարէ կարելի որ պաշտօն մը եւ կը վերադառնայ՝ պատուանշան առած: Աղղեցիկ անձ մըն է ալ: Սթէնէյ կը խորհի այն ատեն զինքը ճանչնալ եւ ամէն տեղ կը պարծի իր հայրութեան վրայ, այն յուսով որ Ժաքի օժանդակութիւնը պիտի նպաստէ իրեն երեսփոխան ըլլալու:

Բայց մարքի տ'Օրփպաք, Սթէնէյին հօրեղբայրը, կ'ուզէ Ժաքը որդեգրել: Վիճաբանութենէ մը վերջ կը համաձայնութիւն որ մարքին Սթէնէյը պիտի որդեգրէ անոր փոխադրելով իր տնտեսը, մինչ Սթէնէյ պիտի ճանչնայ Ժաքը եւ իր անունը պիտի տայ անոր: Ժաքի եւ Հէրմինի ամուսնութիւնը այս կարգադրութիւններէն կախում ունի: Բայց Գլարայի մեկուսացումովը, Ժաք կը յայտարարէ թէ մօրը անունը միայն կ'ուզէ ունենալ եւ Հէրմին սիրով կը հաւանի տիկին Ժաք Վինեօ անունին տակ իր սերնդին կեանքի ընկերուհին ըլլալ:

Օրաթերթ մը երեւելիի հանգամանքը տուած է յիշեալ խաղին որ սակայն հետո է Տիւմա Որդիի լաւագոյն արտադրութիւնն ըլլալէ: Այսուհանդերձ, Ժամանակին մեծ աշմուկ հանած է նիւթին յանդգնութեանը համար եւ զեռ վերջերս Գոմէտի Ֆրանսէզի մէջ փայլուն կրկնուածք (reprise) մը ունեցած է, հակառակ շատ հինգած կտոր մը ըլլալուն: Ասոր զլխաւոր պատճառն է անշուշտ Տիւմա Որդիի տրամախօսութիւնը. խօսակցութիւնն՝ լի գերանուրը հրապոյրով եւ զօրութեամբ միանգամայն եւ որուն մէջ ո՛չ մէկ թատերադեր հաւատարած է իրեն:

Ունկնդիրը անյագ եւ զմայլազին կը լսէ միշտ այն գեղեցիկ լեզուն որ զեղուն է տիպար մտածումներով եւ որոնց գրեթէ ամէնն ալ դասական դարձած են եւ ֆրանսական «միտքի կաթիլներ»ուն մէջ իրենց պատշաճ տեղը գրաւած:

Տարակոյս չկայ թէ Տիւմա Որդի ամէն թատերադերէ տեղի ձեռքնաստութեամբ կրնար ներկայացնել ապօրէն գաւկին վիճակը, քանի որ այդ նիւթին հետ անձնագէտ մոտերիմ ըլլալը պայմաններուն մէջ կը պոնուէր ինքն ալ:

Քննադատներու ամբողջ լէզեօնը Ժամանակին պախարակած է զինքը այսպիսի դայթակղական նիւթ մը բնարած ըլլալուն համար եւ բուն պայքարներ մղուած են լրագրութեան մէջ այս մասին, վիճաբանութիւններով եւ թերուզէմ զաղտփարներու ընդհարումներով երկարածգում:

Նոյն իսկ ըսողներ եղան թէ Տիւմա Որդի, յոնուն եւ ինպստա Պիսակներուն (billard), ընկերութեան դէմ իր անձնական դատը կը մղէր:

Չենք կրնար զատորոշել այս կէտը բայց սա անուրանալի թէ Տիւմա՝ մարդկութեան մեծ վէրքերէն մէկուն վրայ գրած էր իր մատը. եւ տարիներուն անցնելովը՝ թէեւ խաղը հինցած է եւ յաբուցուած խնդիրը իր սրտագրաւ շահեկանութիւնը կորանցուցած, սակայն արդի ընկերութեան ակզրունքներն ու գաղափարները զգալապէս փոխուած են *bâtardին* նկատմամբ, ինչ որ պզտիկ յաջողութիւն մը չէ՝ որ շահեցուցած կ'ըլլար հեղինակին դատին: Եթէ տակաւին ֆրանսական օրէնքը չարտօներ հայրութեան խուզարկումը, հասարակութիւնը այսօր Մոլիէրի տան մէջ ինչպէս այլուր գոնէ առանց բողոքի եւ լի գթութեամբ կը լսէ *bâtardին* իրաւունքները պաշտպանող ո՛ր եւ է խաղ:

Պաղարկութիւնը աննման էր: Քատէ՝ Արիսթիտ Ֆրէսարի դերին մէջ հիանալի կերպով անձնաւորեց ծերուկ փիլիսոփայ Նոտարին տիպարը: Ժան Գոգլէն Մարքի տ'Օրթապքի դերը՝ կատարեց փայլուն յաջողութեամբ. անկարելի էր աւելի բնական կերպով ցայտեցնել անփոյթ եւ նուազ աղղեցիկ աղնուականի մը, մարքի տ'Օրթապքի նկարագիրը: Տկն, Մաակոբիթ Մոռէնո — որ նուաջին անգամ կ'երեւար Պոլսոյ բեմին վրայ — շատ զգացում եւ բնականութիւն գիտցաւ չնել Գլառա Վինիօի դերին մէջ: Բայց յայտնի էր թէ բարձր եւ կարեւորագոյն դեր մը աւելի պիտի արտացոլացնէր իր անվիճելի տաղանդը: Մասնաւոր յիշատակութեան արժանի էին նաեւ տկն, Պոլշթալ Մարքիզուհիի դերին մէջ ինչպէս նաեւ տկն Լըբատ եւ Պ. Պ. Մօնթէօ եւ Քէզօ, այս վերջինը մասնաւոր՝ իր *sobre* խաղարկութեան համար խաղին հերոսին՝ Ժաքին (ապօրէն զաւակը) անձնաւորումին մէջ:

Տրուած երկրորդ խաղը Ալֆրէտ Գարբուսի «Նօթը Ժեօնես»-ն էր:

Այս խաղը առաջին անգամ ներկայացուած է Բարիդ, Բօմէտի Ֆրանսէզի մէջ եւ գլխաւոր դերերը ստեղծած են Գոգլէն Քատէ, Տը Ֆէնստի եւ տկն, Պառթէ:

Նիւթը նոյնանման է Լը Քիզ Ասթիուեշ ին հետ բայց տարբեր կերպով ձեւուած:

Bâtardներուն յաւիտենական խնդիրն է, անգամ ո՛ր եւս յառաջ նետուած, առանց յաջողելու վճռական լուծումի մը յանգիլ:

Ալֆրէտ Նաքէ — այն չարածճի կուզը — ամուսնալուծութեան խնդրին մէջ որ թերեւս *bâtardներուն* խնդրէն ալ սաստիկ յուզեց Ֆրանսան — աւելի բախտ ունեցաւ քան Տիւմա Որդի, Գարբուս եւ ուրիշներ ի նպաստ *bâtardին* իրենց մղած պայքարին մէջ: Նաքէի երկարատեւ ճիգերը վերջապէս յաջողութեամբ պսակուեցան եւ ամուսնալուծութիւնը անցաւ ֆրանսական օրինադրքին մէջ:

Բայց քանք «Նօթը Ժեօնես»-ին:

Լիւսիէն Պրիան իր երիտասարդութեան տոնն ապօրինաւոր աղջիկ մը ունեցած է որ Լիւսիէն անունը կը կրէ. եւ որ գիտէ իր հօրը

գեանքը, ամուսնացած եւ անգաւակ ըլլալը, սակայն զայն անհան-
գիստ ընել չուզիր, ո՛չ ալ կը փափարի որ հայրը գիտնայ իր ըրած
զիմուքը անոր քսակաւորներէն մէկուն Պ. Շարթիէի, որպէս զի օգնէ
իրեն՝ ապրուստը ճարելու:

Պ. Շարթիէ Լիւսիէնը Պրազիլիա վերադարձող կնոջ մը քով կը
դնէ: Բայց իր քոյրը տկն՝ տը Ռուան մէջ կ'իյնայ եւ գործը կ'աւարէ:
կ'ուզէ որ Լիւսիէնն իր հօրը կողմէ որդեգրուի եւ օգուտ կը քաղէ
սա՝ պարագայէն թէ տկն. Պրիան գաւակ չունենալուն պարելի ըլ-
լար որ իր ամուսնին աղջիկը քովը առնէ: Լիւսիէն Պրիանի կինը
այդ դադափարով կը դրուուի եւ կ'ըսէ իր ամուսնին՝ որ թերա-
հաւատութիւն ցոյց կուտար իր հայրութեան մասին,

— Ձեռ գիտեր քու աղջիկդ է թէ իմա է . . . :

Լիւսիէնի հայրը սկզբունքի տէր մարդ մը ըլլալով, կը հակա-
ռակի օտարուհիի մը մուտքին՝ ընտանիքին մէջ եւ կը հեռանայ
այդ յարկէն: Գալով հօրը, իր երիտասարդութիւնը վերականգնով,
«տրիւնին ձայն» կը խօսի եւ ա՛լ կ'որոշէ ապրիլ իր վերադադած
աղջկան եւ սիրելի կնոջը համար որ իրեն կ'ըսէ, «դուն չի կրցար
ինծի գաւակ մը պարգեւել, փոխ տուր ինծի հատ մը . . . »

Արուեստագէտները մեծ տաղանդ ցոյց տուին խաղարկութեան
մէջ. ներկաներուն մէջ կը գտնուէր նրբաճաշակ ու թափառական
արուեստէ հասկցող Բարիզցի մը, — ինչպէս տեղական թերթի մը
մէջ յիշուած էր — Տիկ. Մոսէնօն տկն. Պառթէին հետ բաղդատելով
առաջինին խաղարկութիւնը գերադանց դատւ, թէպէտ տկն. Պառ-
թէ ստեղծիչն ըլլար Էլէն Պաիանի դերին:

Անըադգատելի էր նաեւ Գոգլէն Քատէ Շարթիէի դերին մէջ.
Բայց մասնաւոր գովեստի արժանի է ժան Գոգլէն որ հակակրելի
եւ անտանելի տիպար մը անձնութեամբ հանդերձ — Լիւսիէն Պրի-
անինը — զայն ընդունի՛լ տուաւ հասարակութեան:

Գեղեցիկ սեռը առատ արցունք թափեց գրեթէ ամբողջ ներկա-
յացման Ռջոցին, ոչ միայն վասնզի խաղը խիստ յուզիչ էր եւ տկար
սեռն ալ ամենափափուկ զգացումներու եւ խառնուածքի տէր, այլ՝
անոր համար թերեւս որ ապօրէն զաւակը շնորհալի աղջիկ մը ըլլա-
լուն, անոր դատը կանացի դատին հետ մասնաւորապէս սերտ ազերս
մը եւ վերաբերում մը ունենալու պայմաններով կը ներկայանար:

«Նօթը ժեօնէս»ի յաջորդեցին երեք փոքրիկ տեսարաններ ու-
րոնց առաջին երկուքը այնքան ծանօթ են որ աւելորդ է անոնց
յիշատակութիւնն ընել: Ո՞վ չէ կարգացած Դորէի Լը Բալաւնը որուն
զլխաւոր դերը — Բալաւնինը — ստեղծած է Սառա Պէննար: Սիրոյ
դէմ անէծքով մը կ'սկսի այդ գեղեցիկ, պզտիկ կտորը եւ նոյնին
հանդէպ յետս կոչուածով մը կ'աւարտի:

Տկն. Մոսէնօն խիստ յաջող էր իր դերին մէջ, եւ, որչափ որ կա-
րելի եղաւ դատել Սառա Պէննարի վերջին անցքէն — որ աննպաստ

տպաւորութիւն մը թողուց աւելի — եթէ այսօր մեծ դերասանունին նոյն դերն ստանձնած ու կատարած ըլլար հոս, տիկն. Մոռէնս իրմէ շատ վար չպիտի երեւար մեր աչքին: Յայտնի է թէ կանոնաւոր բաղդատութիւն մը չենք փորձեր երկու արուեստագիտունին ներու միջեւ: անլիճելի է Սառսի հանձարը: Պարզ եւ վայրկենին տպաւորութեան տակ կարծիք մըն է մեր յայտնածը: մանաւանդ թէ Լը Բաւանին վրայ է խօսքերնիւ:

Անձանօթ չէ նաեւ Գոութըլինի Պապուռօշը որ երկարատեւ քրքիջ մըն է: կարծէր տեսնել ժան Գոգլէնը գլխաւոր դերին մէջ ուր անփոխարինելի էր պարզապէս: Թատերական ո՛րեւէ ներկայացման մը՝ ասկէ աւելի խնդացած ըլլալնիս չեմ յիշեր:

Թոնսթան Պէննարի Լ'անկլէ քեղ ֆօն չը քառչին վրայ ալ որ զուարթացուցիչ կտոր մըն է նոյնպէս, չարժեր ծանրանալ: Հոս ալ ժան Գոգլէնին վիճակած էր գլխաւոր դերը — Hogsonինը — ուր, աւելորդ է ըսել թէ, զարձեալ իր բո՛ւն տարին մէջ երեւցաւ:

Գոգլէն — Մոռէնս խումբին երրորդ գիշերուան ներկայացումներուն այս շարքը՝ զբօսեցուցիչ երեկոյթի մը կարգը կարելի էր դասել աւելի:

(Մնացեալը յաջորդով)

ՄԻՆԸՆ ՌԵԼՈՒՐԵԱՆ

ՊՈԼՍՈՅ ԿԵԱՆՔԸ

Կ. Պոլիս, 17 Ապրիլ 1905

Վերջապէս Զատիկը եկաւ եւ մեզ տղատեց սա անփերջանալի աստուածարանական քարոզներէն որոնք մայրաքաղաքը զաքի եկեղեցիներուն կամարները գոռացուցին Մեծ պահքի երկար չըջանին մէջ: Հին ատեն ալ աստուածարանական երկարաբանութիւններու եւ խրթնաբանութիւններու առատութիւն կար այսպէս, համայնքին միտքը զբաղեցնելու եւ գործունէութեան սնամէջ թափ մը ցոյց տալու կղերական նըրբամիտ քաղաքականութեամբ: Կարծես թէ եկեղեցիներու մէջ խնուած քարոզներուն տպաշխարանք չէր բաւեր, եւ ահա Պոլսոյ մամուլն ալ ֆարդագիրք մը զարձաւ: մեր գլխուն, հաւատարմօրէն արձագանգելով սրբազան բեմերու վրայէն խօսուած երկարապատում քարոզները, յաճախ ու՛րիմաստ, անկապակից շարադրութիւններով, առանց գրական ո՛ր է արժանիք ունենալու, — ինչպէս ունին Դուրեան Սրբազանի քարոզները: Չենք գիտեր թէ պոլսեցի քանի մը տիրացու բերորդներեո՞ւ եթէ ոչ խմբագրապետներու ճարպիկութեանը վերաբերի է ամէն եկեղեցիի մէջ բարձրաստիճան կղերին կողմէ խօսուած քարոզները սղագրելու այս տաղտկալի

սովորութիւնը որ եկաւ հաստատուեցաւ ահա պոլսահայ մամուլին մէջ եւ մինչեւ իսկ նախանձութիւններ առաջ բերաւ բարձրաստիճան կղերին մէջ: Քարոզի եւ շաքարի դարու մը մէջ կ'աղբինք՝ կ'երեսայ թէ մեր դպրոցներուն եւ եկեղեցիներուն ամէն պէտքերը դոհացուցած ենք այլ եւս ու մինակ քարոզ մտիկ ընկերիս եւ շաքար ուտելիս մնացած է:

Եւ տակաւին մարդիկ կան որ Մեծ պահքին մէջ քարոզ լսած չըլլալնին զրկանք մը կը համարին իրենց, ինչ-
ՀՈՎՈՒԱԿԱՆ ՅՈՒՂԹ պէս սա Ռոտտադոցիները, որոնց առաջնորդը, իբրեւ գերազանցապէս գործնական մարդ, Մեծ պահքի չըջանին մէջ իր անձին ու քսակին համար բաւական արդիւնաւոր excursion մը կաշմակերպեց: Նախ դնաց Մալկարա եւ այն տեղ ո՛չ միայն փառաբանուեցաւ մեր ամէնէն դժուարահաճ գրողներէն մէկին՝ Արտաշէս Յարութիւնեանի կողմէ, — որուն ամէնէն մեծ կաժը եղաւ այս խնկարկութիւնը —, այլ նաեւ գրպանը քանի մը տասնեակ ոսկիներ լեցուց իբրեւ առաջնորդական իրաւունք: Յետոյ այս առաջին յաջողութենէն արբելու, թեմական ուրիշ ոսկեհանքեր պրպտելու ելաւ եւ վերջապէս Էդինքէն՝ փառքով եւ փարայով յղկացած մէկու մը հիանալի անփութութեամբ՝ հոփուսկան թուրք մը(!) հրատարակեց Մանգրաձեի մէջ, «գիշեր ատեն դադունի եւ առանց լապտերի իր բնակարանը եկող, մերթ ընդ մերթ կուրծքերը բացող եւ սեւուրիկ աչքեր ունեցող» ուսուցչուհի մը կողմէ իրեն գէժ ըսուածները հերքելու համար իբր թէ:

Հայ եկեղեցականի մը գրչէն մինչեւ հիմա չէր ելած այդպիսի խիզախ, ազերասան գրութիւն մը, որուն մէջ պորճիական չունչ մը կը հեւայ եւ սեւուրիկ աչքերու հմայքը թիւ թիւ կը թրթռայ: Ռոտտոդոյի առաջնորդը, Պատրիարքարանի ծայրայեղ ներդաւանութեանը ապականելով, բացայայտ կը հեղնէ, կը նախատէ վարչական մարմին մը, — Ուսումն. Խորհուրդը, եւ նոյն իսկ կ'ամբաստանէ զայն իբրեւ «ախորժաւուր պատմութիւններ շահագործող կամ թելադրող, կանոնական ձեւակերպութիւններ չգիտցող, եւ իր մէջ բանաստեղծ անդամներ ունենալուն համար երկու սեւուրիկ աչքերէ հմայուող» եւ եւ: Մենք կը կարծենք որ եկող գացող Ուսումն. Խորհուրդները, որոնց պատմութիւնը ընդարձակօրէն գրեց Արշակ Ալպոյաճեան, երբէք այսքան տխրեւ նախատինք մը կրած չէին: պաշտօնական անձէ մը, եւ եթէ արդի Ուսումն. Խորհուրդը ստուգիւ հալած իւղի պէս կուլ տայ այս ծանր խօսքերը, առանց կեղք: Վարչութեան Խառն ժողովին բողոքելու եւ գոհացում ստանալու, այն ասին դուք ալ մենք ալ ի՛նչ գաղափար պէտք է կաղմենք այդ Ուսումն. Խորհուրդին արժանապատուութեանը վրայ: Արդեօք մեր ակադեմիականները ոտողի վրայ թառող թռչուններ են որ չեն կրնար վարդապետի մը կողմէ հրապարակաւ իրենց եղած նախատինքը

մաքրելու համար գտնէ հրաժարական տալ, ինչպէս տունին Մազրիզիւղի այն թաղականները, որոնք յիշեալ վարդապետին ասկից առաջ իրենց եկեղեցւոյն քարոզիչ կարգուելուն համաժողովի չգտնուեցան եւ ի վերջոյ պարագաները իրենց իրաւունք տուին: Արդէն Ուսումն. Խորհուրդին համար քիչ պզտիկութիւն չէր երբ ուսուցչական գայթակղութիւն մը քննել տալու իր որոշումը իսկ չկրցաւ զործադրել:

Մայրաքաղաքի թաղերուն մէջ Զատիկի աւթիւ բարեսիրական մեծ ոգևորութիւն մը կար: Վարժարաններու

ԵՏԻ ԳՈՒԼԷԻ

ԱՐԶԵՍԱՆՈՅՆԵՐԸ

աղքատ ուսանողները հազուեցնելու համար ըստ սովորութեան յանձնաժողովներ կազմուեցան եւ մօտաւորապէս 500 ոսկիի հազուստ, կօշիկ եւ

գնուեցան: Բայց այս յանձնաժողովներէն ո՛չ մին չխորհեցաւ որ Նաի գուլէի մէջ արհեստանոցներ ունինք ուր հազուստներ ալ, կօշիկներ ալ կը պատրաստուին որքանոցի աշակերտներուն կողմէ, վարպետներու հսկողութեան տակ, եւ այդ 500 ոսկիները տարին ուրիշ արհեստաւորներու ափը լեցուցին:

Վերջապէս դեռ լիովին ըմբռնած չենք բարեգործութիւն ընելու եղանակը:

Պոլսոյ եկեղեցիները Աւագ շաբթու մէջ ալ հաւատացեալներու անօրինակ բազմութեամբ մը լեցուած էին:

ԵՐԶՈՒՆ ՍԵՂԱՆԱՒՈՐՆԵՐ

Այս բարեպաշտական չրջանակին մէջ ամէնէն աւելի աչքի զարնող տգեղ պատկերն

էր անվերջ, անհատուժ պնակներու շրջաբերութիւնը, զոր տակաւին կարելի չեղաւ բռնալ, անոր բացոյցալո անպատեհութիւններուն հակառակ: Մեր շրջուն սեղանաւորները այս տարի ալ եկեղեցիներու մէջ իրենց պաշտօնը կատարեցին անողոք յամառութեամբ, հաւատացեալներու հոժ կարգերուն մէջէն սողոսկելով լորտուի ճկունութեամբ եւ դուրաշարժութեամբ: Գատրգիւղի, Օրթագիւղի եւ Մազրիզիւղի եկեղեցիները բարեբախտաբար ջնջած են պնակ շրջաբերելու այս յուր սովորութիւնը: Կը յուսանք որ Ս. Պատրիարքը Աւագ Զորեքշաբթի օր մայր եկեղեցիի մէջ հաղորդութիւն առնող դպրոցական աշակերտներուն խօսած խրատականին պէս աղգու խրատական մըն ալ կ'ուղղէ Պոլսոյ եկեղեցիներու այն թաղ. Խորհուրդներուն որոնք տակաւին ըմբռնած չեն թէ եկեղեցին «աղօթքի տուն է», եւ ոչ թէ . . . սեղանաւորական հրապարակ:

Վ.Յ.Ղ.ԻՆՈՒ

ԳԱԻԱՌԱՅԻՆ ԱՐՁԱԳԱՆԳ

... Խմբագրապետ,

Ստացայ ձեր քարթ բութալը որով տեղեկութիւն կուղէիք տեղւոյս առաջնորդական գործերու ու նոյն իսկ առաջնորդին նկատմամբ: Չեմ գիտեր թէ ինչ են ձեզ հաղորդուած գանդատները, ու լաւ է որ չգիտեմ, որով աւելի անկողմնակալ կերպով կարող պիտի ըլլամ համոզուիմ յայտնել: Բայց նախ եւ առաջ պէտք է ըսեմ թէ ես չեմ կրնար ըմբռնել առաջնորդ մը, որքան ալ օժտուած ըլլայ անձնական ու վարչական ձիրքերով, որ կարենայ համահաւասար կերպով գոհ ձգել համայնքի մը տարբեր ու հակընդդէմ պահանջները: Այս կէտը այնքան իրաւացի է, որքան անժխտելիօրէն ճշմարիտ է անստգիւտ բարեմասնութիւններու տէր Առաջնորդներու չգոյութիւնը մեր մէջ: Հետեւաբար մէկ կողմ դնելով մեր չափազանց ու քիչ մ'ալ ծիծաղելի պահանջկոտութիւնը անոնց հանդէպ, քննենք թէ ինչ են բաղաքիս առաջնորդին դէմ յարուցուած գանդատները:

Նախ առնենք իր անձը: Մեր դատողութիւնէ գուրս կրնան իր մտաին ուրիշ քաղաքներու մէջ, նախկին պաշտօնավարութիւններու միջոցին լսուած գանդատները, որոնց ճշգրտութեան չափանիշը գտնել թերեւս երկար ու դժուար ըլլար: Նախ մեր աչքին կը դարնէ իր բարոյական կեանքը (այն անձուկ իմաստով՝ զոր ըմբռնած է ժողովուրդը), կըռսւի թէ կրներու ընկերակցութիւնը քիչ մը նըշմարելի կերպով կը փնտռէ, եւ թէ վերջերս հաստատած կրներու ժողովները անոնց հետ չփման մէջ գտնուելու դիտումով եղած են: Բան մը որ խօսքի սահմանէն անդին չէ անցած: Որքան որ իր անձին վրայ անբարոյական արատաւոր բիծեր քսուած ըլլան ասոր անոր կողմէ, սակայն առիկա մինչեւ հիմայ հաստատուած գայթակղութեան մը կերպարանքը չէ ստացած եւ իր առաջնորդական պատիւին վնասելու չափ համեմատութիւն մը չէ առած:

Յետոյ կըռուի թէ ինչ որ կընէ, փառքի ստացումի ակնկալութեամբ է: Ըստ երեւոյթին կրնայ ճշմարիտ համարուիլ այս կէտը: Ըստ որում իրենց հետ քանի մը վայրկենի տեսակցութիւն բաւական է համոզուելու համար թէ իր գաղափարները, խօսքի դարձուածքները, պատմութիւնները այն ամենքն ալ իր եսին չուրջը կը յաճին դարձադարձիկ, եւ թէ ինքնագովութեան ինքնահաւանութեան եւ մեծամտութեան մեծ միջերկայ իր ներսիդին: Սակայն միւս կողմէ, իր արարքներուն մէջ եսին այդ գերակշռութիւնը բացարձակօրէն մեզ չի կրնար ապացուցանել թէ բացակայ է իրմէ իր պաշտօնին ու պարտականութեան գիտակից ըմբռնումը: Չէ՞ մի որ մեր հանրային պաշտօնեաներէն մեծագոյն մասին վրայ կը նշմարուի փառասիրութեան այդ բոցը: Բայց եւ այնպէս երբ տեսնենք թէ կատարուած

օգտակար գործ մը կայ մէջտեղը, երբ տեսնենք թէ ջանք մը կայ դէպի զարգացում, ակամայ կստիպուինք աչք գոցել երկրորդական նկատումներու որոնք իրենց ոյժը կը կորսնցնեն գլուխ հանուած գործին հանդէպ: Այսպէս ալ առաջնորդնիս աշխատութենէ, յոգնութենէ չփախչիր, ծոյլ չէ, փափուկ հանգստաւետութեան մը բարձերուն վրայ չի ներհեր հեղձօրէն, եւ այդ ջանասիրութիւնը ինքնին կը բաւէ մարելու համար միւս կարգ մը թերութիւններու մատնագուցումը՝ որ կուղղուի իրեն ասոր անոր կողմէ:

Իր անձը դիտողը, իր արտաքին երեւոյթէն դատելով սա համոզումը կը գոյացնէ որ կղերական ըլլալէ աւելի աշխարհական մնալը լաւագոյն էր իրեն համար: Իր վառվռուն խօսակցութիւնը (ինչքան ալ անամէջ ըլլայ ան), զուարթ ու հեզնանքի ծիծաղով մը շողացող անհանգրաւ աչքերը, կայտառ կազմը, ինքզինքին վայելցնողի կըրնամ ըսել պէտքերի իր հակումները կարծել կուտան որ ան աւելի կեանքը, իրականութիւնը, հաճոյքները վայելելու համար ստեղծուած մէկն է, քան կրօնականի ուխտը ընդգրկելու: Կրօնային ցաւը կսկսի արդէն այն վայրկենէն երբ ընծայացուն, առանց կամքին դիմադրողութիւնը չափելու, առանց խառնուածքին թեւադրանքները դապելու եւ սանձելու, իր անկարողութիւնը հաշուելու կը նետուի այդ զրկումի ու ինքնագոհութեան Գողգոթային ճամբուն մէջ: Եւ արդէն աշխարհային կեանքէն իրենց հրաժարումին առաջին խթանը փառաբերութիւնը չէ՞, քառուի մը կամ թաղի մը պետը ըլլալու մօտակայ յոյսը, ու մինչեւ կաթողիկոս ըլլալու հեռակայ ու աղօտ նշոյլին փողփողումը: Մինչ սոսկական կեանքի մէջ թեքուած ոչինչ ու աննշմար գոյութիւն մը քաշքէին ընկերային աստիճաններուն վարերը Բայց մենք հետունքը դացինք, քանի մը խօսք ալ Առաջնորդարանի վրայ: Թէեւ պաշտօնական ժողովները գոյութիւն ունին իրականին մէջ, սակայն սպասուած արդիւնքը տալէ հեռու են եւ այս ալ քանի մը պատճառներէ: Նախ թէ աւելի կարողները մէկդի քաշուած են, կամ չեն ուզեր անկարողներու հետ պաշտօնակցել որով բան մըն է կերթայ: Ու յետոյ առաջնորդին համար չատ նպաստաւոր է այս կարողներու բացակայութիւնը որով ուզած դերը կրնայ խաղալ՝ առանց ընդդիմութեան ձայնի մը: Ես առաջնորդին վրայ այս թերութիւնը տեսայ որ կուզէ քիթը ամէն բանի մէջ խոթել, ամեն բանի խառնուիլ, ժողովներէ գուրս ինքնին որոշումներ տալ եւ Առաջնորդը չէ գիտցած այդ ժողովներու յարաբերութեանց մէջ իրար դողող ջիղը ըլլալ, միաւորման գիծը ըլլալ: Օրինակի համար անյարմար ու զերար հակասող տարրերէ կազմուած Ուսումն. Խորհուրդ մը կայ, որու գործելու ազատութիւնը գրեթէ կապտած է. հակառակ չէ որ ժողովները օրինաւորապէս գոյութիւն ունենան, սակայն միւս կողմէ չթողուր որ գործեն անոնք, այլ կուզէ որ իր ձայնը, իր կարծիքը, իր գաղափարը անքննելիօրէն ըն-

դունուի, գործադրուի: Ասոր համար կըսեն թէ տկար միտքեր, անջիգ անհատականութիւններ կուզէ ունենալ շուրջը՝ աւելի անկախօրէն իշխել կարենալու համար: Յետամնայ զաւանդերու մէջ կ'ըմբռնեմ թէ այդ անձնիշխան կամքը կարենայ օգտակարապէս կիրարկուիլ, սակայն սա պայմանաւ. որ առաջնորդը զարգացած, ուսեալ ու վարչագէտ մէկը ըլլայ: Հակառակ պարագային հոստեղի նման անպատեհութիւններու ծնունդ պիտի տայ այդ տեսակ պաշտօնի ըմբռնում մը:

Միւս կողմէ կսպասուի որ ժողովներու օրինական շրջաններն լրանան ուրկէ վերջ կարելի պիտի ըլլայ աւելի արժանաւորներու ընտրութիւնը, ինչ որ մօտաւոր ժամանակի մը մէջ պիտի կրնայ գործադրուիլ:

Եզրակացնելով կըսեմ թէ հակառակ ցոյց տրուած թերութիւններուն, ջանք մը կայ դէպի բարեկաւութիւն, քիչ թէ շատ արդիւնք մը կայ մէջտեղը. ու թէ՛ առաջնորդնիս երբ կսպասէ հանրային գովաբանութեանց, կըմբռնեմ թէ իրաւունք չունի սպասելու զայդ սակայն միւս կողմէ չեմ կարծեր որ՝ իր մինչեւ հիմակուան պաշտօնավարութիւնը այնքան թերի կողմեր ունեցած ըլլայ՝ որ զինքը արժանի ընեն լրագրական ձաղկումներու, գոնե՛ս առ այժմ: Իր պաշտօնավարութեան շարունակութիւնը պիտի ապացուցանէ թէ իր այժմու ընթացքը ո՞ր կողմը պիտի հակի հետզհետէ, դէպի աւելի դիտակից ըմբռնում մը՝ իր պարտականութեան, եւ կամ դէպի աւելի ցաւալի ապացուցումները՝ իր տկարութեանց: Ահա իմ կարծիքս, սիրելի բարեկամ, որ կրնաք վստահ ըլլալ՝ առանց ակնկալութիւններու ու առանց կուսակցական ոգիի յայտնուած է:

* *

Ք Ա Ղ Ա Ք Ա Կ Ա Ն

Վերջին օրերը իզմիր հասած հեռագիրները կ'իմացնեն որ Ռուսական նաւատորմը Քամրանի ծովախորշէն հեռանալով յաջողեր է Մաղամբո երթալու ուրկէ պիտի կարենայ եղեր օպառնալ Ճաբոնական ծովային ուժերու եւ կտրել Ճաբոնի եւ Մանչուրիոյ մէջ դանդաղ յարաբերութիւնները: Այս հեռագիրները արդէն տեղեկացուցած էին որ Ճաբոն այդ պարագաները արդէն ի նկատ առնելով ջախաղանց օգնական ոյժեր խրկած էր իւր բանակին եւ կ'աւելցնէին թէ Լոնտոնի մէջ այս մասին մեծ յուզմունք կը տիրէ:

Եթէ Ռոժտէնսթվէնսքի յաջողած է ստուգել. Ճաբոնի իւր բանակին հետ ունեցած յարաբերութեանց սպառնալու կրնայ ըսուիլ որ բաղդը սկսած է ասկաւ ինչ Ռուսերուն ժպտելու: Եթէ Ռոժտէնսթվէնսքիի նաւատորմը Ճաբոնական առեւտրական նաւերը

կամ Ճարտնացւոց ռազմամթեր կամ անուխ փոխադրող նաւերը բրո-
նէ կամ անոնց աւերները զործէ՝ արդէն բաւական արդեւքներ հա-
սուցած կ'ըլլայ Ճարտնական բանակին, ինչպէս Ճարտնական նաւա-
տորմը միեւնոյն կերպով մնասելու սկսած էր Ռուսական բանակին
ստիպելով այն իւր օգնական ոյժերը եւ ռազմամթերները միայն
Սիպերեան երկաթուղիին միջոցաւ փոխադրել տալու։ Ինչ որ շատ
դժուար կացութեան մէջ դրած էր Ռուսական բանակը եւ պատ-
րաստած էր այն պարտութիւնները որոնք մեծ աղէտներ եղան
Ռուսիոյ համար

Միայն անաչառութեամբ խօսելով կրնանք ըսել թէ ծովակալ
Րօժանաթովէնսքիի նաւատորմը նոր ապացոյց մ'է Ռուսիոյ կեն-
սական ոյժին։ Չէմուրոյէ ետքը Բորթ-Արթիւրի առջեւ Ռուսական
նաւատորմին յաղթուելով զրեթէ ջնջուելէն յետոյ ո՞վ կրնար մա-
կաբերել որ քանի մը ամիսէն Ռուսիա պիտի յաջողէր երկրորդ
նաւատորմ մը պատրաստելով Ծայրագոյն Արեւելքի ջուրերը խըր-
կելու, նաւատորմ մը բաւական զօրաւոր եթէ ոչ Ճարտնական նա-
ւատորմին յաղթելու, նկատելով որ առայժմ անկարելի է միոյն
կամ միւսին յաղթութիւնը գուշակել, այլ գոնէ սպառնալու յաղթող
նաւատորմին։ Ներքիլ է կարծել թէ այս սոսկալի եւ արիւնհանդ
պատերազմին սկիզբէն ի վեր Ռուսական զինուոց պատիւ բերող ա-
մէնէն մեծ պարագան այս է, մինչդեռ միւս ամեն պարագաները
ռազմագիտական, կարգապահութեան եւ նոյն իսկ օրինաւորութեան
տեսակէտներով արդարացի քննադատութեանց տեղի առած են։

Ծովակալ Րօժանաթովէնսքիի նաւատորմը յաճախւերէ եւ թոր-
փիւհալաւած եւ թորփիւհանաւերէ՝ զատ եթէր մեծ զրահաւոր ունի
մինչդեռ Ճարտն ունի ընդ ամենը չորս մեծ զրահաւոր։ Եթէ Ռու-
սական երրորդ նաւաբաժինը որ ծովակալ Նեպոկուսովսկի հրամանա-
տարութեան յանձնուած է՝ Չինական ջուրերը հասնի եւ նաւատոր-
մին միացնէ իւր չորս զրահաւորները, ոռուսիացիք պիտի ունենան
տասնըմէկ զրահաւոր Ճարտնական չորս զրահաւորի դէմ, թէեւ յա-
ճառաւորութեամբ մասին Ճարտնականները գերազանց են թէ թուով եւ
թէ որակով Ռուսականներէն։

Յամաքի վրայ մեծ գործողութիւն մը տեղի չունեցաւ տակա-
ւին։ Ռուս եւ Ճարտնական յառաջապահներու մէջ տեղի ունեցող
փոքր ընդհարումները Ճարտնացւոց համար յաջող ելք ունեցեր են։
Երկու կողմին պատրաստութիւնները մեծ են եւ մօտեւս մեծ ճակա-
տամարտի մը կ'սպասուի։

Օրուան խնդիրը Մարտի խնդիրն է։ Անկլիոյ եւ Ֆրանսայի մի-
ջեւ անցեալ տարի Ապրիլի սկիզբները կնքուած մէկ դաշնագրի հա-
մեմատ Մարտի Ալճերիոյ սահմանակից ըլլալով՝ այդ սահմաններու
վրայ անդորրութիւնը անվրդով պահելու համար Անկլիա եւ Ֆրան-
սա համաձայնած էին որ Ֆրանսա կարգադրութիւններ ընէ ու զդակի

Մարտքի կառավարութեան հետ: Ֆրանսա այս առիթով կը յուսար իւր ազդեցութեան տակ առնել Մարտքը խաղաղասիրական միջոցներով եւ ֆրանսական մեծ պատուիրակութիւն մը իր գլուխը ունենալով կարող անձնաւորութիւն մը Մ. Սէն Ռընէ Թաեանտիէ որ Ֆրանսայի դեսպանն է Թանճէրի մէջ՝ Ֆէս գնաց եւ բանակցութիւններ ընելու վրայ էր երբ յանկարծ Գերմանիոյ կայսրը Թանճէր գալով ուղղակի Մարտքի արքունիքին ներկայացուցիչներուն հետ տեսուեցաւ եւ յայտնեց թէ բաց դրան քաղաքականութիւնը անվրդով պիտի պահէ եւ թէ Մարտքի կառավարութիւնը անկախ է: Ատկէ զատ գերմանական պատուիրակութիւն մը կը պատրաստուի ունենալով իրբեւ պետ կոմս Թաթենպախ գերմանացի ղեւանագէտ մը, որ պիտի երթայ մօտերս տյցելութիւն տալու Մարտքի արքունիքին: Թէեւ կ'ըսուի մէկ կողմէն թէ այս պատուիրակութեան առաքումը պարզ քաղաքավարական ցոյց մըն է Վիլհելմ կայսեր այցելութեան առթիւ եղած խանդավառ ընդունելութեան փոխարէն չնորհակալութիւն յայտնելու համար, բայց միւս կողմէն կ'ապահովուի որ այդ պատուիրակութիւնը կցորդ պիտի ունենայ չորս գերմանացի բարձրագոյն զինուորականներ, ինչ որ ծանր նշանակութիւն կուտայ այս ցոյցին: Գերմանիոյ Ֆրանսայի դէմ դժգոհութեան գըլխաւոր պատճառը Անկլիոյ եւ Ֆրանսայի համաձայնութեան պայմանագրոյն Ֆրանսայի կողմէն Գերմանիոյ ատենին չհաղորդուիլն է: Գերմանական մամուլը արդէն Ֆրանսայի արտաքին քաղաքականութեան դէմ կծու լեզու մը կը դորձածէ եւ կ'ամբաստանէ մասնաւորաբար Ֆրանսայի արտաքին գործոց պաշտօնեայ Մ. Տէլքասէն ղեւանագիտական առիթներու մէջ Գերմանիան բոլորովին մեկուսացնելու քաղաքականութեան հետամուտ ըլլալուն համար:

Մ. Տէլքասէն չուզեր Գերմանիոյ պահանջումներուն առջեւ ընկրկիլ, բայց յայտարարած է միայն Ֆրանսական երեսփ. ժողովին առջեւ թէ Մարտքի մէջ ամէն պետութեանց իրաւունքները կը յարգէ եւ թէ պատրաստ է ամեն իրաւացի շահերը ապահովելու եւ ամեն թիւրիմացութեանց վերջ տալու: Խնդիրը ըստ բաւականին կնճռոտելու վրայ է, բայց նկատելով որ Անկլիոյ ղեւանագիտութիւնը ամբողջովին համաձայնած է Ֆրանսայի ղեւանագիտութեան հետ, կը յուսացուի որ այս ուշիմ քաղաքականութեամբ վերջ տրուի այս միջադէպին, մանաւանդ որ Եւրոպիոյ ամեն մեծ տէրութիւնները չեն ուզիր արժարձել այնպիսի խնդիրներ որոնք կրնան Եւրոպիոյ մէջ ընդհանուր խաղաղութիւնը վրդովել եթէ մէկ կողմէն Անկլիոյ եւ Ֆրանսայի եւ միւս կողմէն Գերմանիոյ մէջ այս մասին համաձայնութիւն չգոյանայ եւ խնդիրը աւելի կնճռոտ կերպարանք մը առնէ՝ հաւանական է որ Լանէյի իրաւախոհական Ատեանին քննութեան յանձնուի, երբ մանաւանդ խնդիրը հող քննուելու ընդունակութիւնը ունի, նկատելով որ Ֆրանսայի կամ Գերմանիոյ պատուոյն կամ մայր երկրին չվերաբերի:

ՄԵՐ ՄՏԱԽՈՐԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ

ԱՐՄԻՆԵԼԻ Թ. 5842-51.— Տ. Ա. Լեզուի մահբուրեան հոգ տանելու պէտքին վրայ կ'մանրանայ՝ Թէ՛ խօսակցութեան և Թէ՛ գրութեան մէջ։— Այս առթիւ կարժէ շեշտել նաև պէտքը լեզուի այն միւս մտքորոշեան՝ որուն դէմ ա՛յնքան սոսնձարձակօրէն կ'մեղանշեն շատեր՝ յարգանքի և բարեկրթութեան տարրական օրէնքները ոտնակոխ քնելով։

ԱՐԱՄ ԱՆՏՈՆԵԱՆ Պատրիարքարանի Պիւտեքիմ շաւրջը դառնալով՝ անոր հաւատարակշուծիւնը պահելու համար կատարուած աննշան կարգապետութիւնները բաւական չգտներ և իբր արմատական դարման՝ կ'առաջարկէ գեղջել խաբեր համար գործածուած խել մը աւելորդ չաշտօնեաներու թիւը։

ՆՈՅՆԸ փափաք կ'յայտնէ որ տօնական օրերու առթիւ աղքատ տղոց հագուստ շինելու բարի սովորութեան չափ և անկէ ալ աւելի ընդհանրանայ մեր մէջ՝ աղքատ ուսանողներու գրական պիտոյքը հայթայթելու սովորոյթը. ինչ որ Բաւն բարիքն է՝ իր տալիք մտաւորական և բարոյական արդիւնքին շնորհիւ։

ՅԱԿՈԲ ԲԱԳՐԱՏՈՒՆԻ գովելով հանդերձ արդի Գեղր Ուսումն. Խորհուրդի գործունէութիւնը՝ ազգ վարժարանաց յառաջդիմութեան համար, անհրաժեշտ չնկատեր կրթական Ծրագրի բարեփոխումը զոր մտադիր է կատարել Ուսումն. Խորհուրդը, սա մտածումով Թէ Կրթական Ծրագիրը ինքնին ոչինչ ունի բարեփոխելի, այլ զայն դործ ալ չգիտցող պաշտօնեաներն են որ պէտք ունին բարեփոխուելու։

ԱԽՏԱԲԱՆՐ Թ. 16-17.— ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻԻՆԸ՝ Աշխարհի բարեբարոյնքէն՝ Տր Էտուարտ ձէնըրի վրայ կ'խօսի որ պատուաստի գիւտին անմահ հեղինակը եղած է։

ԲԻՆԶԱՆԴԻՆՐ Թ. 2604-13.— Գ. ԶԱՐՈՒՀԻ Հիւանդապահ կիներու կարեւորութիւնը կ'առաւորէ և անոր չափ կարեւոր կ'նկատէ նաև Մայրս գ'տներ ունենալու խնդիրը։

ՀՈՐՈՑ՝ ԱՆԿԱԽ ԵՆ անջատ կարծիքներ կ'յայտնէ Քահանայից և Ժողովուրդին մասին, այրիացած քահանաներու կրկին ամուսնութեան ճոյլտուութիւնը կ'պահանջէ, հանգուցեալ Տ. Խորէն քահանայի վրայ աննպաստ կարծիքներ կ'յայտնէ և քահանայից ձեռնադրութեան առթիւ ինչ ինչ անպատեհութիւններ կ'ծուէ։

ՄԻԻԴՈՆ ԶԻԼԵԱՆ ԿԵԱՆՔԻ անհրաժեշտ պէտքը կ'առանձնապէս տւողջապահական օրէնքներու անթերի գործադրութիւնը։

ԽՐԲԱԳՐՈՒԹԻԻՆԸ ՄԻԻ Խնդիրը կ'ընեն և Պօլսեցոց անցեալ ամիսներու մէջ ունեցած տագնապը չափազանցուած նկատելով. եզան մալ ընդհանրացումով այդ խնդիրը լուծելու ամենէ յարմարագոյն միջոցը ըլլալը կ'ընայ ապացուցանել։

ՄԻԹԻՆ Երգ երգոցի ոնթերցոյ մին հետ կորց մը ձանձրացուցիչ ընթերցումներու եկեղեցիներէն վտարումը կ'պահանջէ։

ԲՈՒՐԱԿԱՆ Թ. 15-16.— ՀԱՅԳ ԱՒՈՆՅ՝ զարմանք կ'յայտնէ որ բողոքականները Մարգուսանի Աստուածաբանական վարժարանէն զտ վարժարան մ'ալ Մարաշի մէջ ունին և աւելորդ կ'նկատէ Մարգուսանի Աստուածաբանական վարժարանը։

ՆՈՅՆԸ՝ Մեծահարուստ Ամերիկացի Մր. Բոքֆէլըրի Պորտի Ամերիկ. Ընկերութեան ըրած 100,000 տոլարի նուէրին առթիւ յուզուած ազմուկը կ'արձագանգէ, որով կարգ մը բողոքողներ կ'առաջարկեն Պորտի Ընկ. չընդունիլ այդ նուէրը, իբրև ապօրէն միջոցներով շահուած զրամ նկատելով զայն։

ԼՈՅՍ Թ. 15-16 — ԲՆՆԱՍԷՐ՝ Աւազ շարժու տօնական օրերու պատմութեան ամփոփումը կ'ընէ։

ՏՈՔ. Յ. ԹԹՃՃԵԱՆ՝ կ'շարունակէ իր յօդուածներու շարքը՝ Ի՞նչ է արդի Ատոմաբանութիւնը և Եկեղեց. պատմ. Տրգ ճիւղին Աւաբեութեան պատմութիւնը կ'բացատրէ։

ԺԱԹԱՆԳԻՒՈՐ՝ Հայ վանականութեան ծագումին վրայ կ'գրէ և կ'կարծէ թէ Կապադոկիան Կեսարիայէն կ'սկսի հայ վանականութիւնը:

ՄԱՆՂԻԿ Թ. 15.— ԱՐՄԻՐ ԱՆՆՈՆԱՆ՝ Ժիւլ ՎԵՐՈՒ վրայ ուսումնասիրութիւն մ'ընելու առթիւ յետաճեալ ակնարկ մը կ'ենտէ անցեալ դարերէ մինչև այսօր տեղի ունեցած փոփոխութեանց վրայ զրականութեան, զեղարուեստից, գիտութեան և այլ ճիւղերու մէջ:

ԼԵՒՈՆ ՔԻՐԻՇՃԵԱՆ՝ Գոյեճականի մը յիշատակները գրի կ'առնէ:

ՀԱՆՐԱՊԵՏԱՆ Թ. 15 - 16.— ՎԱՀԱՆ ՓԱՓԱՋԵԱՆ՝ Կանանց ճաշակը կը բննէ և անոնց երոպական ամէն նորոյթներու հետեւելու Կապրանման սովորոյթը կը ժողրէ ոտոնք առանց իրենց տարիքը, հասակը, վայելածը նկատողութեան առնելու, կուրորէն կ'հետեւին ինչ որ երոպական կ'ըսէրէ:

ՄԱՆՋՈՒՄԷ Թ. 1158 68.— ԹԱԻՈՒՀԻ ԳԱՀՐԱՄԱՆՆԱՆ զարոցական տնւորէններու, ուսուցիչներու և դաստիարակներու ուշադրութիւնը կ'հրաւիրէ առ կէտին վրայ թէ՛ Կողմնակալութիւնը եւ զնախառնակի պակասը շատ տխուր դժուր մը կ'իսաղան մեր վարժարաններուն մէջ՝ չլստելով աշխատասէր և խոստմնալից մանուկներու եռանդը և վիրաւորելով անոնց արժանապատուութիւնը:

ՅԱՂՈՅ ՊԷՋԻՐՃԵԱՆ կ'սկսէ թէ Անկիւրք տղաքը իսկապէս արդիւնք են ընտանեկան կամ ծնողական դաստիարակութեան պակասին և թէ՛ ինչ որ զարոցները անհուն ճիգերով կ'շինեն, յաճախ տուները՝ այսինքն անկիրթ ծնողները կ'քանդեն:

ԺԻՐԱՅՐ ՇԻՐԱԿԱՆԻ Ատարազարի Քիւրպի մէջ կ'վերջացնէ իր ուղևորական Դրուագները, որովհետեւ յիշելով տեղւոյն հայ կիներուն կրօնասիրութիւնը և էրկկ մարդոց ընթերցասիրութիւնը, ինչպէս նաև թղթախաղի եռանդը:

ԹԵՐԻԿԻ ԼԱՐԱՊ ՈՐԲԱՅԻ կրօնաբոյր ու տրտահաղորդ մէկ աւանդութեան՝ փութը բարունակին դրուագը կ'հիսէ իր ինքնատիպ և պատկերոտ հայեվարով:

ՄԱՍԻՍ Թ. 7 - 8.— ՏԺԲ Ե՝ ՄԱՍԻՍ՝ Մրջնական բրուին վրայ բժշկական բրոնիկ մը կ'նուիրէ և ի վեր կ'հանէ Տօք. Հիւշառի ըրած նորանոր փորձերը, որոնք մեծապէս կ'ազդեն մկաններուն զօրացման և զանազան հիւանդութիւններու առթիւ ենթակային վտանգաւոր վիճակին արագ բարւոքմանը:

Տ. Ա. ԲԱՆԵՐՈՒ ՎԵՂՇԱՄԸՐ կ'մատնանշէ և գրաւելու տիտղոսին առհասարակ ամենու տրուելուն դէմ կ'իստի:— Թող ներէ մեզ մեր պաշտօնակիցը եթէ փորձելիք հարցնել թէ այդ հոսանքին ընդլայնման մէջ կրնա՞յ ըսել թէ բաժին մը, — ԸԼԼԱՅ փոքր կամ մեծ, — ինքն ալ չէ ունեցած:

ՍՈՒՐՀԱՆԳԱՆ Թ. 1878 - 88.— ՋԱՐՄԱՅՐ անուղղակի կերպով հերքելու համար այն կարծիքը թէ այրը աւելի երջանիկ է քան կինը, կ'ըսէ թէ աւելի օգտակար է ցուցնել կնոջ՝ իր ընկերային դիրքին բարձրացման ճամբան, սորվեցնել ինքզինքը և իր կէսը երջանիկ ընելու միջոցները: քան թէ անբաւական փաստերով անոր ապերջանկութիւնը ապացուցանելու ջանալ:

ՎԱՐՈՒԺԱՆ Խօսելով Հայ եկեղեցիի վարդապետութեանց և պաշտամանց ձևերու մասին, կ'հաստատէ թէ աւետարանական ոգին և սկզբունքէն երբէք չէ շեղած այն և թէ հակառակ յունական և հռոմէական եկեղեցիներէն առած ինչ ինչ ծեսերու և ձևակերպութեանց իր սրբազան Հայրապետներէն ընդունուածն ու աւանդուածները շատ պարզ են և միայն քրիստոնէական հաւատքը շինելու նպատակն ունին:

ԷԼՁԱ ՍԻՐՊՈ ՔԼ. ՄԻՍԻ հարցական խորագրի ներքև կ'ըսանայ հաստատել թէ մարդկային զբաղումներու կամ գործառնութեանց ամէն տեսակին մէջ և մասնաւորապէս ընտանեկան, յարկին տակ՝ առն և կնոջ սրտի և մտքի հաւասար զարգացումը անհրաժեշտ պայման է երջանկութեան և ճշմարիտ մեծութեան:

Մ. ՏԱՄԱՆՃԵԱՆ «Իրերու սիրտը» վերնագրով յօդուածի մը մէջ կ'հարցնէ թէ ի՞նչ է պակասածը որու պատճառաւ ժողովուրդին հաւատքը հեղոհեալ կ'նուազի և իր եկեղեցիէն ու հաւատալիքներէն կուժանայ պակսածն է՝ կրօն՝ ճշմարիտէն անկեղծ եկեղեցականը, համոզուած հաւատք ունեցող եկեղեցականը, իր հօտին համար անձնդիր եկեղեցականը:

Լ Ր Ա Ք Ա Ղ

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ՀՐԱՄԱՆ

Ի թերթս մամուլի յանձնուելու պահուն աւելորդ չսլախի բլլայ ըսել՝ ուրախութեամբ տեսանք Տ. Մկրտիչ Ս. Կաթողիկոսէ առ իզմիրի Ս. Առաջնորդը հասած հեռագիր մը սա իմաստով. « Մի՛ ամուսնացնէք Յովն. Արեւեանը մինչև նոր հրաման »:

ԻՆՏ. ԿԱԹՈՂ. ՔԵՆ

✱ Տնտես. Խորհրդոյ անդամակից ընտրուած է նաև Տիար Տիգրան Այալանեան, իսկ Տիար Գալուստ Փափագեան որ նախագէս ընտրուած ու հրաժարած էր. Տնտես. նորընտիր Խորհրդին կողմէ կրկին հրաւիրուած է որ ընտրուէ իր պաշտօնը:

✱ Ուրախութեամբ կ'լսենք թէ Տիար Մինաս Վանագէտեան առաջարկած է Ազգ. Վարչութեան իր հայոց թաղ ունեցած մէկ տունը Ազգ. Հիւանդանոցին վաճճելուն, իր և իր կնոջ մահուանէ վերջ ազգին պատկանելու պայմանաւ, տնո նոր նուիրատուութիւն մ'էս որու գործադրութեան համար տարակոյս չկայ որ Ազգ. Բաղ. Ժողովն ամեն տեսակ դիւրութիւններ հաճութեամբ ի գործ պիտի դնէ: Ինծ նուիրատուին յայտնած փափաքին ժամ առաջ իրագործմանը համար:

✱ Աւագ շաբաթու և Զատիկի տօնական օրերը անցան եկեղեցական վայելուչ հոտեղիսութիւններով և կատարեալ բարեկարգութեամբ. Զատիկի կիրակին հանդիսաւոր պատարագ մատոյց Գեր. Ս. Առաջնորդ Հայրը և Եպրսեան հրաշալիաւ տօնին վրայ գեղեցիկ քարոզ մը խօսեցաւ ի ներկայութեան յոգնախուռն երկնեւ բազմութեան: Աւելի կամ չուզ հանդիսաւորութեամբ և օրինակելի բարեկարգութեամբ Զատիկեան տօնախմբութիւնն կատարուեցաւ նաև՝ քաղաքիս զանազան արուարձաններուն մէջ և բարեպաշտ ժողովուրդը հոգեւորապէս մխիթարուեցաւ իրօնական արարողութիւններուն ներկայ գրտնուելով:

✱ Ս. Առաջնորդ Հայրը Զատիկեան տօնի առթիւ բազմաթիւ շնորհաւորական այցելութիւններ ընդունեց ազգ. պաշտօնական մարմիններու և զանազան ազգայիններու կողմէ:

✱ Զատիկի առթիւ քաղաքիս Բուսական Հիւպատոսը շնորհաւորական այցելութիւն տուած ըլլալով Ս. Առաջնորդ Հօրն Սրբազնութիւնը փոխադարձ այցելութեան զացած է Վսեմ. Հիւպատոսին թայց զինք չգտնելով՝ իր այցնետոմսը ձգած է:

✱ Նոյնպէս Յունաց Ս. Առաջնորդը Ազգ. Առաջնորդարան այցելելով Զատիկը շնորհաւորած է Գեր. Գուրեան Սրբազանին որ արդէն այցելած էր Ն. Սրբազնութեան Զատիկը շնորհաւորելու համար:

ՆՈՒՐԱՏՈՒՅԻՆ

✱ Երկեւ Վարժարանաց Խումակոյունի Տիկիւնները Թերթիս միջոցաւ իրենց շնորհակալութիւնները կ'յայտնեն հետեւեալ ազնիւ նուիրատուներու որոնց առատածեւն օժանդակութեան շնորհիւ կարող եղած են աղքատիկ երկեւ տանուց հազուա և կօշիկ մատակարարել: Վսեմ Յովսէփ Ձէլէպի Եւսուֆի Թամ. ոսկի 5. — Տիարը Նազարէթ Պարթեան 5 — Ստեփան Իվլիրճեան վաճառատուն 4 — Սուր Թաղւորեան 1 — Բերովբէ Թոփայեան 20 ֆր — Սիվրիարեան Ազնաւորեան 20 ֆր — Ազն. Տիկնայք Յուլիանէ Մ. Պալեօգեան 5 Թամ. ոսկի — Մարութի Կ. Գիւրիւնեան 1 — Սօֆի Թ. Սպարալի 50 զոյգ կօշիկ աշակերտութեանց — Մուրինա Թ. Բոյուրմեան 2 ծար ցգեստցու աշակերտաց. — Տիար Գ. Բ. Բարազեան 1 ծար կարմիր գոշնոցու:

✱ Իսկ Ս. Մեքրոյ. վարժարանի աղքատիկ աշակերտներու ցերեկուսն ճաշին համար հետեւեալ նուիրատուութիւնները եղած են՝ Տիարը Պաղտ. Սիւրիասեան 40 աշակ. ճաշ, Եակոբ Սահակեան 50 հաւ. կիթ և 5 ումնոց, Ս. և Տիկ Ստ. Բէշինճեան կէս գտնուել:

Հ. ԿԻՏԵՆԵԱՆ

✱ Տիար Հ. Կիւտէնեան անցեալ ուրբաթ օր Կէօզ-Թէփէի Բիւլալին մէջ ըստուար բազմութեան մ'առջև անցում մ'էս ցոյց տուաւ իր ջուճակաւորի տաղանդը իր թէրթրուալին ամենէ գեղեցիկ կրտորները ունկնդրել տալով հանդիսականներուն: Տիար Կիւտէնեան անցեալ շաբաթ օր մեկնեցաւ քաղաքէս Պոլսոյ ճամբով Անգլիա անցնելու համար: Տիար Կիւտէնեան գեղեցիկ յիշատակ մը կ'ընդուն իզմիրցոց վրայ: Խմբագրութիւն անգամ մ'ալ յաջողութիւն կ'մաղթէ համակրելի ալ ունեստացէտ երկտաւարդին:

ԺԱՄԱՆԱՌՄ

✱ Անձանօթ ղէմք մը չէ իզմիրցոյ Մեծ. Տօքը. Մ. Վահէ, որ մասնաւոր խնդրանքի մը վրայ, իզմիր ժամանեց անցեալ ուրբաթ օր:

ՎՐԻՊԱԿ

✱ Հաղիւր Բարոյական Երկտողեակի վերնադրով մեր 17 Թուով հրատարակեալ Մեծամուն Բ. Յ. Պէրպէրեան էֆ. ի գրուածին մէջ սպրդած են հետեւեալ տպագրական վրիպակներն:

Թիւ	Սլալ	Ուղիւ
25	Կոյսն ու սէրը	Եոյսն ու սէրը
26	Հողին մէջ կապեր	Հողին մեզ կապեր
79	Քաղաքավար բարի	Քաղաքավար բարբ
89	Կեանքի մէջ փառս	Կեանքի մեզ փառս

Խմբագիր - Տնօրէն Մ. ՄԱՄՈՒՐԵԱՆ ՈՐԴԻ

✱ Տպագրութիւն Մ. ՄԱՄՈՒՐԵԱՆ ՈՐԴԻ

GRANDS MAGASINS

DE LA RUE FRANQUE — SMYRNE

P. XENOPOULO & C.

ՄԵԾ. ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԷ ՖՐԱՆԿԱՅ ԹԱՂԻ
Բ. ՔՍԷՆՕՔՈՒԼՕ և ԸՆԴ.

Հիկզարքի 7/20 Ապրիլ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՑՈՒՑԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՐԱՑԹՆԵՐՈՒ

Գարնան - Ամառուան

ՆԻԻԹԵՂԷՆՆԵՐ

ԳԼԽԱՐԿՆԵՐ

ՀԱԳՈՒՍՏՆԵՐ

ՀԵՌԱԳԻՐ ԹԻՒ 14

Ո՛ր եւ է գործունեայ մէկը կրնայ օրական 10—30 ֆրանք շահիլ՝
ծախելով շատ փնտռութեամբ եւ զեռնողութեամբ ալ դիւրին ապրանք մը. այս գործին
համար ո՛չ դրամագլուխի պէտք կայ ոչ ալ ո՛ր եւ է վտանգ:

Տեղեկութիւնք ձրիապէս կ'տրուին, քաղաքացի միջոցադիմել:

Orient Général Office
AMSTERDAM

(18)

ՑԱԶՈՐԴ ԹԻՒՈՎ

Գ. ՊՈՒՊԼԻ
ՏՕՄԻՆՕ

Ռ. ՈՐԲԵՐԵԱՆ
ՆՈՒՐԶԱՆ

ՄԻԶՐԱՆ ՈՒՂՈՒՐԼԵԱՆ
ՇԱՀՆԱԶԱՐ

ROYAL EXCHANGE ASSURANCE

FIRE LIFE

A. D. 1720

C. WHITTAL & CO

GENERAL AGENTS

Smyrna

ՌՈՅԱԼ ԷՔՉԵՆՃ

ՌՈՅԱԼ ԷՔՉԵՆՃ ԵՎ ԱՅՆԱԶՆԱԲԱՐԻ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ

ԱՊՈԼԻՍԻՏԱՆԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀՐԴԵՀԻ ԵՎ ԿԵՆԱՑ

Հիմնադրված 1720 թվ. Ի ԼՕՆՏՈՆ

Գոյ. Ընկերութեան 5,000,000 Անգլ. սակի: Վճարեալ ապա.
Հովազ բեալերու 1720 է. 42,000,000 Անգլ. սակի:

ՀՐԴԵՀԻ ՃԻԻՂ

Ռոյալ Էքչենջ Պաշտօնական Ընկերութիւնն կ'ապահովագրէ Հրդեհի
դէմ՝ ամեն տեսակ կալուածք, Կարասիք և Ապրանք յայտատաւոր պայ-
մաններով:

Ընկերութեան սկզբունքն է ֆուսուց անմիջական և արդար հատուցում.
Երկու տարուան կամ աւելի ապահովագրութեանց համար յատուկ
գեղջ յը կ'արուի:

ԿԵՆԱՆՔԻ ՃԻԻՂ

Ընկերութիւնն ամենանպատաւոր պայմաններով կ'ապահովագրէ:

1⁰ Ամբողջ կեանքի տնտեսութեան վրայ.

2⁰ Խառն Ապահովագրութիւն

3⁰ " " եւ կրկին դրամագլխով

4⁰ Տղոց օժի. դրամագլխովալլ եւ ալլ պաշտօններով.

5⁰ Ընկերութեանը ապահովագրութիւն

Աւելի ժանրամասնութեանց համար գիմել բնականոր գործակալնե-
րուն Զմիւռնիոյ և շրջակայից ի Ֆրանկաց թաղ գրասենեակները

ՇԱՐԼ ՌԻԹՕԼ ԵՎ ԸՆԿ.

C. WHITTALL & CO

կամ քննիչ պատուիրակին C. O. OSCAN — Ե. ՌՈՍԿԱՆ.

(12 — 06)